

Essi Hakkarainen

**KUUNTELEN, ODOTAN, KERRON – Satujen ja draamallisten menetelmien
käyttäminen 5-vuotiaiden päiväkotikasvatuksessa**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävän taiteen koulutusohjelma

Kesäkuu 2011

TIIVISTELMÄ

Yksikkö Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikkö	Aika Kesäkuu 2011	Tekijä/tekijät Essi Hakkarainen
Koulutusohjelma Esittävän taiteen koulutusohjelma		
Työn nimi KUUNTELEN, ODOTAN, KERRON – Satujen ja draamallisten menetelmien käyttäminen 5-vuotiaiden päiväkotikasvatuksessa		
Työn ohjaaja Marjo-Riitta Ventola		Sivumäärä 41 + 7 liitettä
Työelämäohjaaja Gunvor Puumala		
<p>Tutkimuksen tavoitteena oli löytää keinoja 5-vuotiaiden kanssa toimimiseen, jotta jokainen lapsi saisi äänensä kuuluviin päiväkodissa. Tutkimuksella haluttiin löytää työmuotoja, jotka tukevat lapsen keskittymistä kuuntelemiseen, oman vuoron odottamiseen ja oman mielipiteen kertomiseen. Opinnäytetyössä on suunniteltu ja toteutettu satuhetkiä ja draamapajoja Kokkolan Nahkurin päiväkotiin 5-vuotiaille lapsille. Toiminnan luojana on käytetty satuja, joiden aiheista luotiin draamapajat. Työskentely oli keskustelevaa, mutta työskentelyn apuna käytettiin myös erilaisia draamallisia leikkejä ja pelejä.</p> <p>Tutkimus on muodoltaan tapaustutkimus. Siinä tutkitaan draamapajojen ja satujen toimivuutta 5-vuotiaiden kanssa työskennellessä. Tutkimuksen pohjana on käytetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, erityisesti aineistoa satujen hyödyistä lapsille, tutkijan omia kokemuksia sekä päiväkirjaan kirjaamia havaintoja, videomateriaalia satuhetkistä ja draamapajoista sekä lapsilta ja työelämäohjaajalta saatua palautetta.</p> <p>Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että tutkimuksessa käytetyt toiminnalliset menetelmät auttoivat lapsia keskittymään kuuntelemiseen, odottamiseen ja oman mielipiteen ilmaisuun, ryhmäkoon ollessa oikean kokoinen. Lapset osallistuivat toimintaan aktiivisesti. Kun työmuodot tulivat tutuiksi, alkoivat lapset odottaa omaa vuoroaan ja rohkaistuivat osallistumaan toimintaan suuremmin.</p>		
Asiasanat draamakasvatus, esioperationaalinen kehitysvaihe, sadut, varhaiskasvatus		

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Unit of health, welfare and culture	Date June 2011	Author Essi Hakkarainen
Degree programme Performing arts		
Name of thesis I listen, wait and tell – Using fairytales and drama for 5- year- olds in preschool education		
Instructor Marjo-Riitta Ventola		Pages 41 + 7 appendixes
Supervisor Gunvor Puumala		
<p>The goal of this study was to find ways to work with 5-year-old children that every child in the kindergarten could be heard. The reason for the study was to find working methods which could help the children concentrate on listening, waiting for their own turn, and on expressing their own opinions. Story times and drama workshops were designed and conducted in the Nahkuri kindergarten in Kokkola. Fairytales were used to start action and they were used as topics of drama workshops. The implementation was based on dialogue but it also included different kinds of drama plays and games.</p> <p>The method of this study was case study. It was used to research the functionality of drama workshops and fairytales with 5-year-old children. The base of this study was literature related to the topic, especially material about the benefits of fairytales for children, the author's own experiences and observations documented in her diary, the videomaterial of story times and drama workshops and finally feedback from the children and the supervisor.</p> <p>This study indicated that the working methods helped the children concentrate on listening, waiting and expressing their own opinions, as long as the size of the group was right. The children actively attended the action, and when they became familiar with the working methods, they started to wait for their own turn and were confident to take more significant role in the action. For children, the drama brought in introduced the opportunity of being heard and different experience as part of the group.</p>		
Key words drama education, early childhood education, fairytales, preoperational stage		

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 NAHKURIN PÄIVÄKOTI	4
2.1 Päivän kulku Sinisten ryhmässä	4
2.2 Painopisteet	6
3 5-VUOTIAS – ISO-PIENI LAPSI	7
3.1 Esioperationaalinen kehitysvaihe	8
4 VARHAISKASVATUS	10
5 DRAAMAKASVATUS.....	11
6 SADUT	13
6.1 Miksi lapselle satuja?.....	13
6.2 Satujen valinta.....	18
7 TOIMINNALLINEN OSUUS	20
7.1 Seurantaviikko.....	21
7.2 Pajojen rakentaminen.....	22
7.3 Toiminnallinen viikko	24
7.4 Palautteet.....	26
7.5 Esteettisyys pajoissa	29
8 KUUNTELEN, ODOTAN, KERRON.....	32
8.1 Ensimmäiset satuhetket ja pajat	32
8.2 Toiset satuhetket ja pajat.....	35
8.3 Viimeinen satuhetki ja paja.....	37
8.4 Päätelmiä työskentelystä	39
9 POHDINTA	40
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Olen aina pitänyt lasten ja nuorten kanssa työskentelystä. Kouluajanamme olemmekin saaneet paljon kokemusta erityisesti nuorten kanssa työskentelystä, mutta lasten kanssa tekeminen on jäänyt vähemmälle. Päiväkotimaailma, mahdollisena tulevana työpaikkana, on kiinnostanut minua jo pitkän aikaa, joten näin luonnollisena ratkaisuna lähteä tekemään opinnäytetyötäni päiväkotiin ja alle kouluikäistenlasten kanssa.

Tutkimusaihetta miettiessäni lähdin ajatuksesta ”lapsi on luova jo syntyessään” ja halusin lähteä tutkimaan, millaista lapsen luovuus päiväkodeissa nykyään on. Lähdin muokkaamaan alkuperäistä ajatustani ja miettimään millaisia työmuotoja lasten kanssa toimiessa tahdon käyttää. Kun luin kirjallisuutta lasten luovuudesta, nousivat sadut ja kertomukset suureen osaan alle kouluikäistenlasten kanssa toimimisesta. Päätin, että haluan käyttää satuja toiminnan herättäjinä.

Tutkimuksessani haluan tuoda esille draamallisten menetelmien mahdollisuuden päiväkodeissa ja varhaiskasvatuksessa; kuinka jokainen lapsi saisi äänensä kuuluviin, mutta oppisi samalla odottamaan omaa puheenvuoroaan ja kuuntelemaan muita. Käytin päiväkodissa ollessani apunani draamatyöskentelyn eri muotoja, kuten rooli-harjoituksia erilaisien leikkien ja pelien avulla sekä satuja jotka olivat koko toiminnan pohjia tukien kuuntelemisen ja keskittymisen taitoja. Lasten kanssa toimiessa olisi noussut paljon muitakin kiinnostavia aiheita, kuten millaisia vastauksia lapset vastaavat kysymyksiin kysyttäessä heidän peloistaan. Minun täytyi rajata tutkimukseni kuitenkin kuuntelemisen, vuoron odottamisen ja puheenvuoron ottamisen hetkiin ja muu toiminta toimi näille liikkeellepanijana.

Opinnäytetyössäni esittelen aluksi päiväkodin, jossa työskentelin ja millaiset painopisteet heillä on erityisesti 5-vuotiaiden kasvatuksessa. Avaan myös käsitteitä, millaisessa kehitysvaiheessa on 5-vuotias lapsi ja mitä varhais- ja draamakasvatus on. Luin paljon lähdekirjallisuutta siitä, miksi juuri sadut ovat hyväksi lapselle ja miksi lasten kanssa työskennellessä kannattaa käyttää satuja. Keskityin siihen, mitä hyötyä lapsille on saduista; kielellistä oppimista ja kuinka sadut ruokkivat lapsen mielikuvitusta ja luovuutta. Kerron kuinka valitsin sadut, joita käytin päiväkodilla toimiessani ja miksi halusin käyttää juuri vanhoja kansansatuja. Opinnäytetyös-

säni esittelen myös koko prosessin, jonka toteutin päiväkodilla; seurantaviikon, toiminnansuunnittelun ja kuinka toiminnallinen viikko meni sekä lapsilta ja yhteys-henkilöltä saamani palautteen. Lopuksi käyn läpi videomateriaaliani aiheesta kuin-
ka lapsi kuuntelee, odottaa omaa vuoroaan ja käyttää oman puheenvuoronsa sen
saadessa ja pohdin voisiko tämänkaltaista toimintaa saada osaksi päiväkodin ar-
kea.

Materiaalia keräsin toiminnalliselta viikolta paljon, oman päiväkirjan, videomateri-
aalien ja palautteiden muodossa. Lähdekirjallisuutta aiheesta, ja varsinkin saduista
löytyi runsaasti, mutta keskityin enimmäkseen käyttämään Suomalaista lähdekir-
jallisuutta toimiessani erityisesti Suomessa. Mielenkiintoiseksi lähdemateriaaliksi
nousi yli kolmekymmentä vuotta sitten kirjoitettu kirja Sadun avara maailma ja ver-
taaminen sitä nykyaikaisiin kirjoituksiin samasta aiheesta; hyödystä lukea lapsille
satuja.

Tutkin millaista hyötyä 5-vuotiaalle lapselle voisi olla keskittymisen ja kuuntelemi-
sen taidon opettelemisessa, kun apuna käyttää draamatyöskentelyn eri muotoja
sekä satuja. Opinnäytetyöstäni on apua niin teatteri-ilmaisun ohjaajille, lastentar-
hanopettajille sekä kaikille, jotka työskentelevät alle kouluikäisten lasten kanssa.

Koko opinnäytetyöni matkan mielessäni on ollut runo, jonka olen joskus lapsen
lukenut. Runo kiteyttää minusta hyvin sen, miksi sadut ovat lapselle hyödyllisiä ja
miksi draamakasvatus toimii lapsen elämässä samalla tavalla kuin satu.

Satu elää ihmisen sydämessä,

siellä on sen pesä.

Saa sataa tuulla ja tuiskuttaa,

sadussa on silti aina kesä.

Mitä tahansa tiellesi tuleekin,

niin muista aina tämä:

pidä sydämesi nuorena,

pidä satu elävänä.

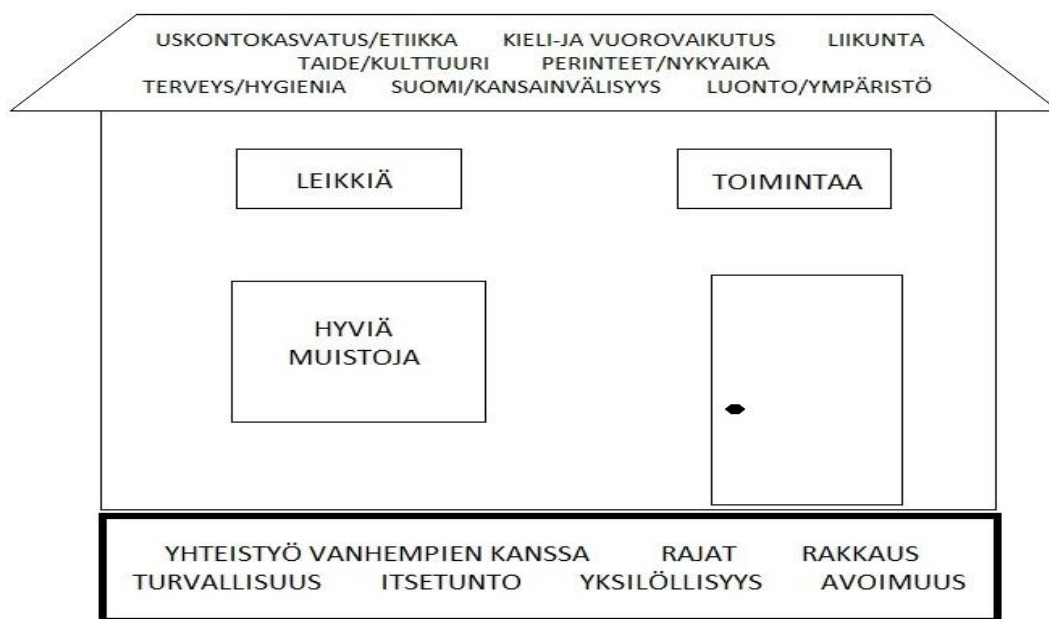
(Tuntematon)

2 NAHKURIN PÄIVÄKOTI

Nahkurin päiväkoti sijaitsee aivan keskustan läheisyydessä ja tämän vuoksi palvelut ovat lähellä. Päiväkodissa on viisi osastoa: Punainen osasto, alle 3-vuotiaat, Vihreä osasto, 2-4-vuotiaat, Keltainen osasto 3-5-vuotiaat, Sininen osasto, 5-vuotiaat sekä kaksi esiopetusryhmää, jotka eivät sijaitse päärakennuksessa.

Päiväkodissa toteutettu hoito- ja kasvatustyö lähtee lapsen tarpeista ja kasvatusta koskevat tärkeät asiat keskustellaan vanhempien kanssa. Päiväkoti on tukemassa vanhempien kasvatustehtävää. Päiväkoti tekee tiivistä yhteistyötä kaikkien osastojen kanssa mm. yhteisinä laulu- ja leikkituokioina.

Nahkurin päiväkoti toimii opetuspäiväkotina, joten lapset tulevat tutustumaan päiväkotiaikoihinsa moneen koululaiseen, opiskelijaan ja harjoittelijaan.

KUVIO 1. Päiväkodin toiminta-ajatus (mukaillen (Nahkurin päiväkoti.))

2.1 Päivän kulku Sinisten ryhmässä

Itse työskentelin Sinisen ryhmän kanssa, jossa kaikki lapset ovat täyttäneet jo viisi vuotta. Ryhmässä on yhteensä 15 lasta: 6 tyttöä ja 9 poikaa. Sinisen ryhmän sisällä lapset ovat jaettu vielä kahteen ryhmään, esimerkiksi unihetkien ajaksi. Ryhmäkoko vaihtelee päivittäin, koska kaikki lapset eivät ole joka päivä päiväkodissa.

Sinisellä osastolla oli minun siellä ollessani kolme lastentarhanopettajaa, yksi kokopäiväisesti ja kaksi puolipäiväisesti sekä yksi harjoittelija. Päiväkodin kaikki osastot tekevät tiiviisti yhteistyötä, ja jotkut työntekijät vaihtavat tilanteen mukaan osastoa, jolla työskentelevät.

Ensimmäiset lapset saapuvat Siniseen ryhmään jo seitsemän aikaan aamulla ja loput kymmeneen mennessä. Suurin osa lapsista saapuu yhdeksän aikoihin. Ennen yhdeksää tulevilla lapsilla on vapaata toimintaa siihen asti, kunnes he menevät ulos. Pääsääntöisesti ulkoilu tapahtuu kello yhdeksän ja kymmenen välillä, josta siirrytään sisälle. Ennen ruokailua ryhmä jaetaan puoliksi. Tällöin toiset joko piirivät tai neulovat ja toisilla on esimerkiksi laululeikkejä, loruja tai arvoitustehtäviä.

11:00 on ruokailu, joka kestää puoli tuntia. Suurin osa lapsista syö samassa tilassa, mutta osa pääsee harjoittelemaan itsenäisempää syömistä toiseen huoneeseen. Ruokailun jälkeen on tunnin mittainen satu- / unihetki. Ryhmä jaetaan taas kahteen osaan, jotta tilanne olisi rauhallisempi. Lapsille luetaan yleensä yksi pidempi tai kaksi lyhempää satua ja loppuaika tunnista ollaan hiljaa paikoillaan. Satu-/ unihetken ajan lapset makaavat lattialla patjoilla. Vain harvat lapsista nukahtavat.

Tämän jälkeen on vapaa leikkituokio. Lapset leikkivät pienissä ryhmissä omia leikkejä ja pelaavat pelejä keskenään tai aikuisen kanssa. Leikkitiloja ovat, päähuone, jossa pääsääntöisesti pelataan pelejä, parvi, minikeittiö ja kaksi muuta huonetta, joita jaetaan muiden osastojen kanssa.

14:00 alkaa välipala, jolloin jo ensimmäiset lapset saatetaan hakea pois. Välipalan jälkeen on taas leikkituokio, jolloin lapset saavat leikkiä vapaasti omissa pienissä ryhmissä. Jos jollakin lapsella on jäänyt käsitöitä tai piirustuksia tekemättä, käyttää hän tätä aikaa niiden tekemiseen.

Kello kolmen aikaan kaikki lähtevät ulos toisen kerran. Tavoitteena on olla päivästä noin kaksi tuntia ulkona. Muutama lapsi lähtee pois jo tähän aikaan, mutta suurin osa lapsista poistuu neljän aikoihin. Sinisten osastolta viimeisen työntekijän työpäivä päättyy 16:15. Jos joku lapsi on päiväkodissa tätä aikaa pidempään, siirtyy hän toisen ryhmän mukaan.

Päiväkodilla on viikko-ohjelma, jossa joka päivänä painotetaan hieman erilaisia asioita: maanantaina ja tiistaina ovat kädentaidot, joilla tarkoitetaan mm. piirtämistä, neulomista ja ompelemista, keskiviikkona on liikuntapäivä, joko sisällä tai ulkona, torstaina on vuorossa laulu- ja loruleikit ja perjantaisin aamupiiri, jossa lapset esittelevät oman lelunsa, jonka joka perjantaina saavat tuoda päiväkotiin.

2.2 Painopisteet

Nahkurin päiväkodissa 5-vuotiaat alkavat opetella käytöstapoja sekä ryhmässä työskentelyä, johon kuuluvat keskittyminen ja kuunteleminen. 5-vuotiaiden kanssa aletaan tehdä viskaritehtäviä. Viskaritehtävät ovat erityisesti 5-vuotiaille suunnattuja tehtäviä, joita tehdään ennen esikouluun siirtymistä. Tehtävissä opetellaan mm. kynänkäyttöä, piirtämistä ja arvoitustehtäviä.

Lastentarhanopettajat tutustuvat jokaiseen lapseen ja huomioi heidän vahvuudet sekä heikkoudet. Kartoituksen jälkeen mietitään, kuinka jokaista lasta voi tukea henkilökohtaisesti ottaen huomioon hänen vahvuudet ja heikkoudet. Jos ongelmia ilmenee esimerkiksi puheessa, voi lapsen ohjata puheterapiaan. Päiväkoti yrittää löytää mahdollisiin ongelmiin apua ja tarjoaa puhe- ja toimintaterapiaa sekä hoitokasvua, johon kuuluu perheneuvola sekä sosiaalipuolen henkilökuntaa.

Taiteen sija 5-vuotiaiden ryhmässä on tärkeä, mutta aikaa ja rahaa ei ole siihen tarpeeksi. Askartelua, erilaisia laululeikkejä, ilmaisutaitoa; jokainen lapsi saa kertoa omat kuulumisensa koko ryhmän edessä, toteutetaan vähintään kaksi kertaa viikossa. Lapset käyvät katsomassa muutamia teatteri- ja lauluesityksiä vuoden aikana, mutta lastentarhanopettajan mielestä niitä voisi olla enemmänkin. Taidetta pidetään tärkeänä ja kiinnostavana, koska se on sellainen asia, joka jää lasten mieleen.

5-vuotiaiden ryhmässä pääpainopiste on kuitenkin leikissä. Satujakin pidetään tärkeänä, mikä näkyy siinä, että satuja luetaan noin tunnin verran joka päivä. 5-vuotiaan lapsen tulee antaa leikkiä rauhassa ja hänelle täytyy antaa siihen vielä paljon tilaa.

3 5-VUOTIAS – ISO-PIENI LAPSI

5-vuotias lapsi on kehityksessään murrosvaiheessa. Hän tuntee olevansa isolapsi moneltakin kannalta ja tästä syystä haluaa olla avuksi. Kuitenkin lapselle voi ilmetä helposti kiukunpuuskia ja tunteitten heittelyitä. Lapsen mielialat voivat muuttua nopeasti ja tunteen purkaukset olla ärhäköitä. Lapselle alkaa ilmaantua itsekritiikkiä ja lapsi voi tuntea helposti epävarmuutta ja epäonnistumista. Tällöin häntä tulisi rohkaista omissa päätöksissä ja olla tukena. 5-vuotias lapsi alkaa ymmärtää vitsejä ja hauskoja loruleikkejä, mutta lapsi ei pidä, että hänelle nauretaan. Tässä iässä lapsi voi loukkaantua todella helposti. Pelit joissa on sääntöjä, alkavat myös kiinnostaa, mutta häviäminen voi olla edelleen hankalaa.

Pienetkin rekvisiitat, kuten huivit, saavat lapsen mielikuvituksen avulla vaikka mitä muotoja. Huivi voi olla prinsessan huntu tai supersankarin viitta. Vaikka mielikuvitus on vahvasti lapsen elämässä läsnä, alkaa lapsi erottaa todellisuuden ja mielikuvituksen eron. Vaikka vapaaleikki ja mielikuvituksen käyttö tuo lapselle iloa, on siitä myös hyötyä oppimisen ja älyllisenkehityksen kannalta. Leikki kehittää mm. lapsen muistia, omatoimisuutta ja syysuhteiden oivaltamista.

5-vuotiaana lapsi alkaa ymmärtää sen, että kasvaessaan heistä tulee joko miehiä tai naisia. Pojat pitävät isäänsä tai muuta vahvaa mieshenkilöä roolikuvanaan ja sankarina. Tytöt taas samaistuvat äitiinsä ja saattavat jopa hieman väheksyä isäänsä.

5-vuotias lapsi on hyvin sosiaalinen, vaikkakin pitää muistaa, että jokainen on oma yksilö. Lapsi nauttii oman ikäisestään, mutta myös vanhempien seurasta. Ujoa lasta kannattaa rohkaista leikkimään muiden lasten kanssa, koska leikkiessä sosiaaliset taidot harjaantuvat ja ujous voi jäädä taakse. Lasta pitää kuitenkin kunnioittaa, eikä häntä saa pakottaa mihinkään, vaan mieluummin vain rohkaista. Ensimmäiset ihastukset saattavat ilmetä jo tässä ikävaiheessa ja lapsien ystävyssuhteet alkavat olla jo kestävämpiä. Hyvän ystävän mielipide vaikuttaa todella paljon lapsen mielipiteeseen ja varsinkin jos mielipiteen kertoja on vanhempi kuin 5-vuotias lapsi. Lapset kehuvat ja suurentelevat asioita helposti, jotta itse näyttäisi muiden silmissä paremmalta. Vaikka lapsi yrittää olla iso lapsi ja ystävistä alkaa tulla tärkeitä, ovat vanhemmat silti lapsen maailman tärkeimmät henkilöt. Tässä

iässä lapsi alkaa miettiä esimerkiksi hyvän ja pahan eroja, ja hän hakee vanhemman hyväksyntää omille ajatuksilleen.

5-vuotiaalla lapsella on kyselyikä. Uudet asiat alkavat kiinnostaa ja lapsi etsii vastauksia vanhemmiltaan tai muulta vanhemmalta henkilöltä. Lapsi kuvittelee, että jokaiseen kysymykseen on olemassa järjellinen vastaus ja että aikuinen voi sen antaa. Lapsen muisti alkaa parantua, ja erilaiset kokeelliset ja kirjain- ja numeroleikit alkavat kiinnostaa. 5-vuotiaan lapsen kielioppi alkaa olla selkeää ja lapsi käyttää mielellään uusia oppimiaan ja hankalampia sanoja. Abstraktit sanat tai lauseet tuottavat kuitenkin vielä hankaluuksia ja lapsi ymmärtää ne mieluummin sananmukaisesti. Lapsi pystyy seuraamaan monimutkaisempaakin juonta ja siksi sadut kiinnostavat lasta paljon, niin kuunnellut kuin omat keksimät.

Fyysisesti lapsi kasvaa tasaista tahtia. Lapsuuden pyöreys alkaa jäädä taakse, kun pituuskasvu nopeutuu hetkeksi. Yleensä 5-vuotiaat lapset eivät enää käytä vaippoja, mutta yökastelu voi olla joillekin lapsille yleistä. Asiasta ei pidä koskaan suuttua lapselle, koska yökastelu on yleensä lapselle hyvin arka paikka. 5-vuotiaat lapset käyvät 5-vuotistarkastuksella neuvolassa ja heiltä alkaa irrota ensimmäiset maitohampaat.

Lapset pitävät erilaisesta liikunnasta, erityisesti liikunnasta, jossa on heille haastetta, kuten kiipeily. Monet lapset pitävät myös luovasta ilmaisusta, jota on helppo ilmaista musiikin tahdissa tanssien. Askartelu ja piirtäminen ovat lapselle mieleisiä, koska lapset alkavat etsiä tekemisistään yksityiskohtia ja keskittyä tekemiseen. 5-vuotiaana sorminäppäryys ja käsien ja silmien yhteistyö alkavat kehittyä, mistä syystä lapset nauttivat tarkkuutta vaativista tehtävistä.

(Mannerheimin lastensuojeluliitto, Vanhempainnetti.)

3.1 Esioperationaalinen kehitysvaihe

5-vuotias lapsi kuuluu Jean Piagetin luoman kognitiivisen teorian mukaan esioperationaaliseen kehitysvaiheeseen, johon kuuluvat lapset kahdesta ikävuodesta kuuteen. Tässä kehitysvaiheessa lapsi, oppii kielen, joka edesauttaa lasta suorittamaan henkisiä toimintoja, kuten puhumaan menneisyydestä, tulevaisuudesta ja

nykyisyydestä. Lapsi pystyy muokkaamaan aiemmin kokemiaan asioita nykytilanteeseen sopivaksi. Esioperationaalisella kaudella lapsi kehittyy aktiiviseksi, kieltä tuottavaksi ja hallitsevaksi lapseksi, joka alkaa kehittyä itsenäisempään suuntaan. (Ojala 1984, 59-60.)

Esioperationaaliselle kehitysvaiheelle kuuluu lapsen itsekeskeisyys, mikä tarkoittaa, että lapsi on keskittynyt omaan itseensä ja kokee maailman itsestään käsin. Lapsi kuvittelee, että vain hänen tapansa kokea ja huomioida asioita ovat oikeita tapoja. Kehitysvaiheen lopussa itsekeskeisyyden on kuitenkin vähennyttävä, jolloin lapsi pystyy tajuamaan, että joku muu ajattelee asiasta eritavalla kuin hän. Lapsi ei vielä tässä kehitysvaiheessa ymmärrä ajan käsitettä. Lapsi kyllä saattaa puhua erilaisia ilmauksia, jotka liittyvät aikaan, kuten; huomenna tai pitkän ajan päästä, mutta ei tarkalleen ymmärrä, mitä ne tarkoittavat. Kun lapsi oppii esioperationaalisella kaudella sääntöjä peleissä ja leikeissä, näkyy lapsessa vahvaa yksilöllisyyttä. Lapsi soveltaa sääntöjään omaa peliään varten, eikä välitä, mitä muut tekevät ja usein lapset myös rikkovat sääntöjä. Lapsi kuitenkin kunnioittaa sääntöjä, joita hän kuvittelee jonkun häntä isomman, kuten aikuisen, määräämiksi. Kehitysvaiheen loppupuolella sääntöjen kunnioittaminen kuitenkin muuttuu ja lapset alkavat suhtautua sääntöihin kuin sopimuksiin. Lapset alkavat tajuta, että sääntöjä voidaan muuttaa. Lapset saattavat noudattaa sääntöjä palkkion toivossa, joka viittaa myös itsekeskeisyyteen. (Ojala 1984, 61-68.)

Tässä kehitysvaiheessa lapsen leikistä alkaa tulla symbolista leikkiä, jolla on tärkeä merkitys lapsen henkiselle kehitykselle. ”Symbolisen leikin avulla lapsi ei vain sulauta todellisuutta minäänsä niin kuin leikissä yleensä. Sulauttaminen tapahtuu esittävän (symbolisen) järjestelmän avulla: lapsi luo oman mielensä mukaisia symboleja ilmaisemaan sitä, mitä hän ei kielen keinoin ja käsittein pysty muotoilemaan ja sulattamaan.” (Ojala 1984, 69.) Symbolisessa leikissä lapsi voi uudelleen elää, jäsentää ja koota leikin oman mielensä mukaan, jotta se on juuri hänelle merkittävä. Sääntöleikit, kuten pallopelit, tulevat lapsen elämään hänen sosiaalisen elämän kasvaessa. (Ojala 1984, 68-69.)

4 VARHAISKASVATUS

”Varhaiskasvatus on kodin, päivähoidon ja esikoulun elämänpiiriin sijoittuva vuorovaikutustapahtuma, joka on tavoitteellista pyrkien 0-6-vuotiaiden lasten kokonaispersoonallisuuden kehittämiseen” (Ojala 1984, 11). Lapsen kokonaispersoonallisuudesta on eroteltu kolme toisiaan läheisesti yhdistävää rakenneosaa: tiedollinen, sosiaalis-emotionaalinen ja toiminnallinen. Perustan tälle jaottelulle ovat jo luoneet antiikin filosofit.

Kodin vaikutus varhaiskasvatuksessa on suurin. Päivähoito ja esikoulu ovat yleistyneet Suomessa ja monen lapsen varhaiskasvatukseen vaikuttavat myös päivähoito, päiväkotitoi ja perhepäivähoito, sekä esikoulu. Päivähoidon ja esikoulun roolit varhaiskasvatuksessa ovat vaikuttavat, mutta niiden vaikutus on paljon rajatumpaa kuin kodin vaikutus. Kodin varhaiskasvatukseen ei määritellä tarkkoja kasvatustavoitteita, kun taas päivähoidolle ja esikoululle ne on määritelty, mutta ovat varsin väljät. Koti, päivähoito ja esikoulu pyrkivät mahdollisimman hyvään vuorovaikutukseen keskenään, mikä auttaa lapsen kasvua. (Ojala 1984, 11-13.)

1900-luvun alussa syntyi uusi tieteenala, kehityspsykologia, joka on vaikuttanut suuresti varhaiskasvatuksen kehittymiseen. Arnold Gesellin loi 1950-luvun alussa kehityspsykologisen teorian, jonka mukaan ”lapsen kehittyminen tapahtuu esisijaisesti sisäisenä kypsymisenä. Lapsi on jatkuvassa vuorovaikutuksessa kulttuuriympäristöönsä, mutta aina hänelle tunnusomaisten sisäisten kehitysmahdollisuuksien puitteissa”. (Ojala 1984, 32-33.) Aikamme merkittävät henkilöt kehityspsykologian saralla ovat Sigmund Freud sekä Jean Piaget. Freud löysi lapsen tunneälyn ja Piaget lapsen ajattelun ja päättelyn syvärakenteet. (Ojala 1984.) Lapsen kehityspsykologiaa en tutkimuksessani käsittele enempää, sillä tutkimukseni painottuu draamakasvatukseen.

5 DRAAMAKASVATUS

Teatteri on lapselle leikkiä, kun taas aikuinen pitää sitä teatterikasvatuksena. Pienten lasten kanssa ilmaisutaitoon tutustuminen täytyy tehdä hitaasti. Roolileikit ovat lapselle luontainen tapa kehittää luovaa aktiivisuuttaan ja draamallinen toiminta antaa siihen mahdollisuuden. Roolileikeissä lapsi oppii kuuntelemaan ja ottamaan huomioon toisen ihmisen. Se myös kehittää ajattelukykyä, kun joutuu esimerkiksi miettimään asioita toisen henkilön näkökulmasta. Lapsi ei yleensä jaksa keskittyä yhteen rooliinsa pitkäksi aikaa, vaan improvisaation tavoin muuttaa roolejaan tilanteen mukaan. Itseilmaisu kehittää persoonallisuutta, itsetuntemusta sekä siinä opitaan ryhmätyötaitoja. Teatteri on lähtöisin leikistä, siksi teatteri ja leikki ovat hyvin lähellä toisiaan ”Teatterin keinot ja draaman menetelmät tarjoavat rajattomasti mahdollisuuksia sisällyttää opettamiseen ja oppimiseen leikin ja elämän tutkimisen piirteitä”. (Airaksinen & Okkonen 2006, 8-9, 13-14.)

Esiitykselliset produktiot vievät aikaa kouluissa ja päiväkodeissa, mutta on niistä hyötyäkin. Produktiot ovat yleensä poikkitieteellisiä ja yhdistävät opettajien osaamista eri osa-alueilta. (Airaksinen & Okkonen. 2006, 10.) Itselläni päiväkodista ja koulusta parhaat muistot tulevat, kun harjoittelimme yhdessä joului- tai keväthuhlaan ohjelmaa. Tämä kaikki väheni, kun jouduin muuttamaan pienestä kyläkoulusta suurempaan kouluun. Opettajilta ei enää irronnut aikaa suunnitella yhdessä esitystä, johon kaikki pääsevät osallistumaan. Tämä on todella harmillista, koska näitä muistoja monet muistelevat vielä vuosien päästä.

”Leikin ja taiteen lumous on helposti jäämässä unholaan”. Draamakasvatus alkaa jäädä varsinkin kouluissa muiden tieteellisten aineiden alle, vaikka sen tulisi näkyä samalla tavalla kuin muut oppiaineet. Draamakasvatuksella ei ole itsenäistä oppiaineen asemaa kouluissa. Itseilmaisu olisi kuitenkin hyväksi, koska siinä käsitellään aiheita, mitä muussa opetuksessa ei käsitellä, kuten tunteita, omiin arvoihin liittyviä pohdintoja sekä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Draamakasvatuksella on myös merkittävä rooli lapsen rohkeuden ja itseilmaisun esilletuomisessa, vuorovaikutustaidoissa sekä ryhmätyötoiminnassa. Draamakasvatuksessa lapsi on teatterin kokija, tekijä, vastaanottaja sekä ilmaisija. Draamakasvatuksen avulla opitaan eritoten toimimaan ryhmässä, aktiivisena sekä kuuntelevana osana. (Airaksinen & Okkonen 2006, 22-26.)

Draamakasvatuksen ei aina tarvitse olla taideopetusta, vaan se voi vain lisätä ymmärrystä taiteesta tai olla kokemuksellista. Draamassa voi eläytyä erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin, joista on varmasti hyötyä elämän myöhemmissä vaiheissa. Draamassa on tärkeää muistaa, ettei oikeita ja vääriä vastauksia ole, vaan että jokainen saa ilmaista itseään. (Pätäri-Rannila, Varjus, Rinneaho & Sinivuori 2005, 11-12.)

Draamakasvatuksen käsikirja koululaisten iltapäivätoimintaan kirjan esipuheessa FIDEA:n puheenjohtaja Marjo-Riitta Ventola kiteyttää mielestäni hyvin, mitä hyötyä lapselle on draamakasvatuksesta:

Taiteen paikka oppimisessa ja arvokeskusteluissa on luoda rauhaa ja tilaa yksilöllisille elämyksen hetkille ja niistä kumpuavalle vuoropuhelulle ryhmässä. Kirjoittajat korostavatkin aikuisen läsnäolon merkitystä kuuntelevana ja työskentelyä syventävänä. [--] Kokemuksen mukaan draama on oivallinen tapa tukea lasten ja vanhempien yhteisiä keskusteluhetkiä. Joskus tarinoiden roolihenkilöinä on helpompi kohdata, kuulla, ymmärtää ja yllättyä. (Pätäri-Rannila ym. 2005, 4.)

Puhun tekstissä sekaisin draamakasvatuksesta, teatterikasvatuksesta ja ilmaisutaidosta, mutta selvennyykseksi haluan sanoa, että tarkoitan kaikilla kuitenkin samaa asiaa. Draamakasvatus on yläotsikko ja teatterikasvatus ja ilmaisutaito sen alaotsikoita.

6 SADUT

Ennen kuin tiesin opinnäytetyöni aihetta ja missä tai miten sitä tutkisin, tiesin, että käytännönsuuden tahdon tehdä päiväkodissa. Olen aina viihtynyt lasten seurassa ja ihaillut heidän ajatusmaailmaansa; sitä, kuinka kaikella ei tarvitse olla järjestystä selitystä tai että selitys on niin yksinkertainen, ettei aikuinen tule niin edes ajatelleeksi. Kouluaikana emme oikeastaan päässeet tekemään töitä alle kouluikäisten lasten kanssa. Toinen syy päiväkotikäisten valintaan oli, että halusin nähdä kuinka teatteri-ilmaisun ohjaaja pärjää päiväkodissa ja voisiko teatteri-ilmaisun ohjaajalle olla työnsarkaa päiväkotimaailmassa.

Pohdin pitkään aihetta ja eritoten, kuinka lähtisin työskentelemään lasten kanssa. Mukanani kulki pitkään ajatus ”Lapsi on luova jo syntyessään” ja lähdin sen pohjalta miettimään aihetta ja toimintatapoja. Ensin ajattelin, että lähtisin keräämään lapsilta leikkejä niin, että he opettaisivat minulle oma keksimiään leikkejä. Toisena muotona olivat sadut ja tarinat. Ajattelin kerätä lapsilta heidän itse keksimiään tarinoita. Tämän kumosin, koska luokkatoverini lähti työstämään tämänkaltaista opinnäytetyötä. Sadut ja tarinat kuitenkin jäivät mieleeni elämään.

Lähdin miettimään asiaa omasta kokemuksesta, millainen ryhmätoiminta itsestäni oli mielekästä päiväkotikäisenä ja milloin jaksoin keskittyä toimintaan. Monet lauleikkihetket olivat mielenkiintoisia, mutta kun mietin, milloin lähes kaikki päiväkotikäiset keskittyivät toimintaan, olivat ne satuhetkiä. Päiväkodissa satuhetket olivat samalla unihetkiä, jolloin sai ruokailun päälle nukahtaa tai keskittyä kuuntelemaan satua. Tämän oivallettua halusin käyttää toiminnassani satuja. En keräisikään lapsilta omia satuja, mutta käyttäisin satuja yhtenä työtapana.

6.1 Miksi lapselle satuja?

Kun lapsi kuuntelee satua, on sitä verrattu samanlaiseen kokemukseen kuin aikuisen nauttiessa kaunokirjallisuudesta tai teatteriesityksestä. Satu on omalla tavallaan taide- ja viihde-elämys. Sadut toimivat myös syvemmillä tasolla: ne rikastuttavat lapsen persoonallisuutta ja rohkaisevat kasvuun ja kehitykseen. Tärkeänä

sadussa pidetään sitä, että se herättää lapsessa tunne-elämyksen. Sadut ovat lapselle luova keino toteuttaa itseään, kun hän ei vielä pysty muilla keinoin sitä tekemään. Saduilla voi olla myös mielenterveyteen ja ahdistuneisuuteen auttavia keinoja, kun ihminen päästää mielikuvituksen valloilleen, eikä tunne olevansa enää niin ikävystynyt. (Ojanen, Lappalainen & Kurenniemi 1980, 11-12.)

Sadut koskettavat lasta, koska ne ovat konkreettisia ja arkipäiväisistä elämäntilanteista. Saduissa maailma esitetään niin kuin lapsi sen näkee, sankarin näkökulmasta. Satu etenee lapsen kokemustason mukaisesti ja ilmaisee sanoin ja teoin lapsen tunteita, kuten pelkoja ja ihmisten sisäisiä paineita. Sadut antavat suuntaa-antavia ratkaisumalleja, joita jokainen lapsi voi itse soveltaa omaan elämäänsä. Etukäteen ei voi tietää, mikä satu milläkin hetkellä lasta koskettaa. Vain lapsi itse tietää, mistä sadusta juuri kyseisellä hetkellä hän tykkää. Hän löytää lohtua pitämästään sadusta, ja yleensä sellaista satua lapsi pyytää uudestaan luettavaksi. Vaikka lapsi ei kuuntelukerralla ymmärrä satua kokonaan, on siitä hyötyä hänelle tulevaisuudessa ja hän voi käyttää vanhoja muistamiaan satuja itsensä ymmärtämisessä. Tämä tapahtuu vain, jos lapselle ei suoraan sadun kuuntelukerran jälkeen opeteta, mitä satu on tarkoittanut. Satu ei tyrkytä tietojaan, vaan antaa lapsen rauhassa pohtia ja löytää ratkaisut ongelmiinsa. Satujen pelkistetyt hahmot auttavat lasta huomaamaan sadun ongelmakohdan, kun kaikki turha on eliminoitu pois. (Ojanen ym. 1980, 17-19.)

Sinikka Ojanen on tehnyt tutkimuksen päiväkodin suhtautumisesta satujen esittämiseen lapsille, jonka nimi on Miten päiväkodissa tarjotaan satuja (Ojanen ym. 1980 117-132). Tutkimuksissa esitettyihin kysymyksiin vastasi lastentarhaopettajia useasta erilaisesta lastentarhasta.

Lapsille luetaan satuja, koska ne kehittävät kielellistä kehitystä, lapsen mielikuvitusta ja saduissa joudutaan pohtimaan ja ajattelemaan ihmisten ongelmia. Sadut lisäävät myös keskittymiskykyä ja opettavat ajattelemaan asioita jonkun toisen henkilön näkökulmasta. Sadut rauhoittavat lapsia sekä tarjoavat erilaisia tunnekokemuksia. Kun tutkimuksessa kysyttiin, erosivatko tyttöjen ja poikien kiinnostukset satuja kohtaan, vastasi noin puolet, ettei eronnut ja puolet, että erosivat. Tytöt halusivat kuulla prinsessasatuja tai äidistä ja lapsesta kertovia satuja, kun taas poikia kiinnostivat toiminnalliset, jännittävät ja hauskat sadut. Lastentarhanopettajat ha-

luavat lukea lapsille mahdollisimman monipuolisia satuja, kansansaduista moderneihin fantasisatuihin. He ovat kuitenkin sitä mieltä, että kansansaduista kannattaa karsia turha raakuus pois. Lapset ovat yleensä kiinnostuneita saduista ja kuuntelevat sadun hiljaisuudessa, mutta eläytyen sadun käänteisiin. Tytöt pystyvät yleensä keskittymään kuuntelemaan satua paremmin kuin pojat. Sadun jälkeen lapset jatkavat satua omissa leikeissään. (Ojanen ym. 1980, 119-123).

Lähes kaikki opettajat ovat sitä mieltä, että sadun jälkeen on hyvä keskustella lasten kanssa. Erityisesti kehoitetaan purkamaan jännitteet ja sadun aikana nousseet tunteet spontaanina keskusteluna. Yleensä lapsi myös itse haluaa puhua heränneistä tunteistaan sadun kuuntelemisen jälkeen. Keskustelu voi myös parantaa lapsen muistia sekä lapsen verbaalisia lahjoja kertoa tunteistaan ja tunnistamaan niitä. Opettajien mielestä näkyy selkeästi se, keille lapsille luetaan kotona satuja ja keille ei. Lapset joille luetaan, pystyvät keskittymään satuun paremmin ja kuuntelevat monisanaisemmin omista mielipiteistään. Lastentarhanopettajat ovat sitä mieltä, ettei mikään korvaa satuja, mutta välillä voi käyttää muita satumaisia muotoja, kuten nukketeatteria tai laululeikkejä. (Ojanen ym. 1980, 123-130.)

Kirja, Lapsen avara maailma, on kirjoitettu yli kolmekymmentä vuotta sitten, mutta minusta siinä esille nousevat asiat ovat edelleen yhtä ajankohtaisia kuin silloin ja edelleen sopivia. Kun puhutaan siitä, kuinka tarpeellista on lukea lapsille kirjoja, ei se ole kolmessakymmenessä vuodessa muuttunut. Ainoastaan olen sitä mieltä, että satujen lukemisen tarve on vain lisääntynyt tässä piirrettyjen ja videopellejen valtaamassa maailmassa. Piirretyissä ja videopeleissä lapsen mielikuvitus ei pääse kasvamaan samalla tavalla kuin satuja kuunnellessa, koska kaikki näytetään lapselle valmiiksi.

Jantunen lähes kolmekymmentä vuotta myöhemmin, kirjoittaa hyvin paljon samoja asioita, joita mietittiin jo 1980-luvun alussa. Sadut kasvattavat lapsen kielellistä kehitystä. Kun lapsi kuuntelee satuja, oppii hän samalla käyttämään monipuolista puhuttua kieltä ja soveltamaan sitä myöhemmän oppimisvaiheen edellyttäviin kielellisiin taitoihin. Näin ollen kuunnellessa lapsen sanavarasto karttuu ja kuvallinen hahmottamiskyky kehittyy. Leikki ja taiteellinen toiminta auttavat näiden taitojen kehittymistä paljon. Nykyajan lapsi tarvitsee suojaa massiiviselta viriketulvalta ja kiireeltä. Tähän sadut ovat oivallinen valinta. Sadussa lapsi saa kasvattaa omaa

mielikuvitustaan, eikä hänelle näytetä valmista ratkaisua, kuten piirretyissä. Päiväkodissa lapsen toiminta pitäisi olla elävää, jotta se vastaisi lapsen toiminnallisuuden ja elävyyden haasteisiin. Satuja kuuntelemalla voi olla innostava ja elävöittävä vaikutus lapsen toimintaan, sillä sadut usein jatkavat elämää lasten leikeissä ja heidän mielissään. (Jantunen 2007, 46-47.)

Lapsen mielikuvitus kasvaa erilaisten satujen ja kertomusten avulla ja lapselle pitäisi lukeakin paljon mahdollisimman monipuolisia satuja. Satujen vaikutusta voidaan syventää ja lapsen mielikuvitusta vahvistaa erilaisilla luovilla toiminnoilla, kuten piirtämällä, musisoimalla ja näyttelemällä. Taiteelliset työskentelymuodot ovat suoraan yhteyksissä lapsen tunne-elämään. (Jantunen 2007, 235.)

Satujen kautta lapsi pystyy hetkeksi siirtymään muuhun maailmaan, jonka hän itse luo ja jossa on turvallista vierailla. Sadun kuuntelemisen jälkeen, olisi lapselle hyväksi, kun aikuinen ei kyselisi sadun opetusta tai ainakaan kertoisi sitä hänelle. Lapsen tajunnassa satu sisältöineen kasvaa ja hän rakentaa siitä oman tulkintansa. Vaikka lapsi ei kaikkea kuulemaansa heti sisäistäisikään, ei se tarkoita, ettei lapsi olisi ymmärtänyt satua. Lapsen mieli tarvitsee oman aikansa tiedon sisäistämiseen itsekseen. Taiteelliset työskentelymuodot sen sijaan toimivat, koska aikuinen ei silloin tuputa omaa tietämystään, vaan lapsi saa itse kuvittaa sadusta nousvia ajatuksia. Luova toiminta syventää ja laajentaa sadun kokemusta. (Jantunen 2007, 33-32.)

Radiohaastattelussa lastenkirjallisuusasiantuntija Arja Kanerva ja Tammi oppimateriaalin vt. johtaja Sanna Lukander, ovat Ojasen ja Jantusen kanssa samoilla linjoilla. Lapsille kyllä tänäkin päivänä luetaan satuja, mutta kilpailevia virikkeitä, mm. televisio, on niin paljon. Lukeminen on vähentynyt ja sen takia olisi tärkeää painottaa lukemisen tärkeyttä. Lukeminen pitäisi aloittaa mahdollisimman nuorena, sillä se auttaa kielellistä kehitystä. Lapsi kuulee koko ajan uusia sanoja sekä oppii puherytmin. Lapsille lukemisesta voisi tulla rutiini, sillä lapset pitävät rutiineista. Rutiinit rauhoittavat lapsen elämää. Kuvattomia satukirjoja kannattaa aloittaa lukemaan hyvin varhaisessa vaiheessa, koska tällöin lapsen mielikuvitus kasvaa. Lapsi keskittyy intensiivisemmin kuuntelemaan satua, kun kuvat eivät vie kaikkea huomiota. Kanerva ja Lukander ovat myös sitä mieltä, ettei lapselta pitäisi kysyä sadun jälkeen tai ainakaan kertoa, mitä aikuisen mielestä sadussa tapahtui. Lapselle täytyy

antaa aikaa ja lapsi kysyy sitten kun hänestä itse tuntuu siltä. Molemmat puhuvat haastattelussa siitä, kuinka paljon lapselle on hyötyä satujen lukemisesta, kuten ajattelun ja ymmärtävänlukutaidon kehittymiselle, ihmisenä kasvamiselle, vuorovaikutukselle ja toisilta oppimiselle. Tämä on todettu jo monesta tutkimuksesta, mutta Kanerva ja Lukander haluavat myös painottaa sitä, etteivät kaikki ajattelisi vain satujen hyötyä. Lukemisen pitäisi innostaa niin lasta kuin henkilöä, joka hänelle niitä lukee. Sen pitäisi olla nautittavaa, eikä vain hyödyn miettimistä. Satu on usein lapselle omanlainen taidekokemus, ja sen pitäisi olla nykyajan kiireessä rauhoittumisen hetki. (Perheen aika 2010.)

Luettuani lähdekirjallisuutta, ajatukseni vain vahvistui siitä, että sadut ja tarinat ovat päiväkotikäisille lapsille luonnollinen toimintatapa. Monet tutkimukset toistavat sitä, kuinka sadut ovat lapsen tunne-elämälle hyväksi ja kuinka ne kasvattavat mielikuvitusta ja kielellistä oppimista. Monessa tutkimuksessa kuitenkin sanotaan, ettei lapselta kannattaisi sadun kuuntelemisen jälkeen kysyä sadusta, ellei lapsi itse kysy. Eikä varsinkaan aikuinen saisi itse kertoa lapselle, mitä hänen mielestään sadussa tapahtui. Lapsen täytyy tehdä se itse. Olen samaa mieltä asiasta, ettei aikuinen saisi kertoa lapselle omaa tulkintaansa sadusta, mutta keskustella voi. Itse lähdin ajatuksesta, että lapsilta voi kysyä, mitä heidän mielestään sadussa tapahtui ja lähteä siitä työstämään draamallista toimintaa. Kun suunnittelen draamallista pajaa, täytyy minun itse keksiä sinne jonkinlainen teema, jota käsittelemme. Minusta se ei ole lapsille omien ajatuksieni syöttämistä, vaan hahmottaa kulkemaan jotain aihetta kohti, johon satu toimii toiminnan pohjana. Tällaista työtä halusin opinnäytetyössäni lähteä toteuttamaan.

Päädyin käyttämään satuja toiminnanpohjana, ajatusten herättäjänä, mutta en enää tutkinut mitä hyötyä lapselle on satujen lukemisesta. Sitä tutkimusta löytyy jo tarpeeksi.

6.2 Satujen valinta

Maailma on täynnä satuja, joten oli pakko tehdä hyvinkin rankkoja rajauksia, millaisia satuja lähden lukemaan. Koska halusin käyttää satuja toiminnanpohjana, täytyi sadussa olla hahmoja joihin suurin osa lapsista pystyisi samaistumaan. Tästä syystä en tahtonut käyttää prinsessa ja prinssi satuja, vaikka prinsessa ja prinssi leikkeihin varmasti moni lapsi pystyisi samaistumaan. Ajattelin, että poikien olisi vaikea samaistua prinsessan rooliin ja tyttöjen prinssin ja se jakaisi heti sukupuolet kahtia. Tämän seurauksena päädyin etsimään sopivia eläinsatuja. Eläinsaduissa ei yleensä puhuta, mitä sukupuolta kukin eläin edustaa, jonka vuoksi jokainen lapsi voi samaistua olemaan se eläin. Vaikka eläimiin voi helposti samaistua, on se samalla etäännyttämistä. Eläinroolin ottaminen voi olla selkeämpää kuin ihmisroolin, ja kuvittelin, että eläintä matkiessa liikkeet ja eleet ovat isompia kuin matkiessa ihmistä.

En ole itse kovin paljoa tutustunut uusiin eläinsatuihin ja koska ne tuntuivat minulle vierailta, en halunnut käyttää uusimpia satuja. Lähdin lukemaan satuja, joiden tekijät tuntuivat itsestäni merkittäviltä ja joiden nimen muistan. Jos näiden ihmisten kirjoittamia satuja luetaan vielä vuosikymmeniä, ellei satoja vuosia heidän kuolemansa jälkeen, on sadut jollakin tavalla onnistunut vangitsemaan kuulijansa aina toisensa jälkeen. Luin vanhoja kansansatuja, ja suurten satukirjailijoiden satuja, kuten H.C Andersenin, Grimmin veljesten, Zachris Topeliuksen ja Martti Haavion satuja. Toinen syy vanhojen satujen käyttämiseen oli, että halusin kokeilla, vieläkö ne kiinnostavat nykyajan lapsia. Ojanen kirjoittaa siitä, kuinka kansansadut ovat syntyneet ihmisen tarpeesta hahmottaa itselleen elämän tarkoitus. Kulttuurista toiseen säilyneet kansansadut koskettavat ihmisen persoonallisuuden syvintä ja tiedostamatonta aluetta, jossa piilee satujen säilyminen. (Ojanen ym. 1980, 13.) Vieläkö kansansadut koskettavat nykyajan lasta?

Päädyin valitsemaan sadut Haavion ja Grimmin veljesten saduista, koska ne olivat tarpeeksi lyhyitä. Lyhyet sadut valitsin, koska sadut eivät olleet toiminnan pääasia, vaan toiminnan herättelijöitä sekä päiväkodissa käytettävän ajan vuoksi. Joka päivä toimiessani, minulla oli vain enintään tunti aikaa käyttää lapsien kanssa toimimiseen. Minun täytyi valita vain kolme satua. Ja saduiksi valitsin Haavion Iloinen

eläinkirja – eli kaksitoista viisasta mestaria kirjasta Sammakko ja jänis (LIITE 1) sekä Kolme pientä pukkia (LIITE 3). (Haavio 1981, 146–148, 41–42.)

Grimmin Satukirjasta valitsin sadun Susi ja seitsemän pientä kiliä. (LIITE 2) (Grimm 1970, 96-100.)

Luin sekä Haavion, että Grimmin satukirjoista kaikki sadut ja valitut sadut valitsin intuitiolla. En halunnut käyttää satuja, jotka olivat liian raakoja, niin kuin monet vanhat sadut ovat. Satukirjoissa tapahtuva raakuus on ollut entisaikaan varmasti normaalimpaa kuin nykypäivänä, kuten kukon kaulan katkaiseminen, tai että karhu syö kissan ruuaksi, koska se on luonnon kiertokulku. Kuolema on vanhoissa saduissa hyvin vahvasti läsnä. Kuolema on luonnollista, mutta ennen kuolema sotien ja maalaiselämän kautta olivat lähempänä lapsia. Esimerkiksi ruoka täytyi itse metsästää ja tappaa. Kuolema kuului elämään, niin kuin se kuuluu edelleen, mutta satuhetkissäni en halunnut käyttää liiaksi kuolemaa. En nähnyt mitään syytä tarinoissa, joissa pataan tippunut ystävä syödään maukkaana lounaana (Haavio 1981, 76).

Halusin satuja, joissa oli selkeät hahmot. Valitsinkin valitut sadut sillä menetelmällä, että jos jostakin sadusta tuli välittömästi jokin aihe tai leikki mieleen, otin sen. Ja jos joku satu tuntui heti ensi kättelyssä sopimattomalta, esimerkiksi raakuutensa vuoksi, en lähtenyt sitä edes miettimään.

Haavion satujen käyttöön oli syynä myös Haavion oma mielipide. Kirjan lopussa on Haavion itse kirjoittamat jälkisanat, jotka on tarkoitettu vanhemmille. Hän on kerännyt kirjaan kansansatuja silmällä pitäen neljän- kuuden vuoden ikäluokkaa, joille sadut hänen mielestään soveltuvat. Hän ei ole itse keksinyt satuja, vaan on kerännyt ympäri maailmaa kansansatuja, mutta on yrittänyt säilyttää pääjuonen suurin piirtein alkuperäisinä. Tyyliin ja kerrontatapaan hän kuitenkin on tehnyt suuria muutoksia, jotta ne soveltuisivat lapsen kuunneltaviksi. (Haavio 1981, 167.)

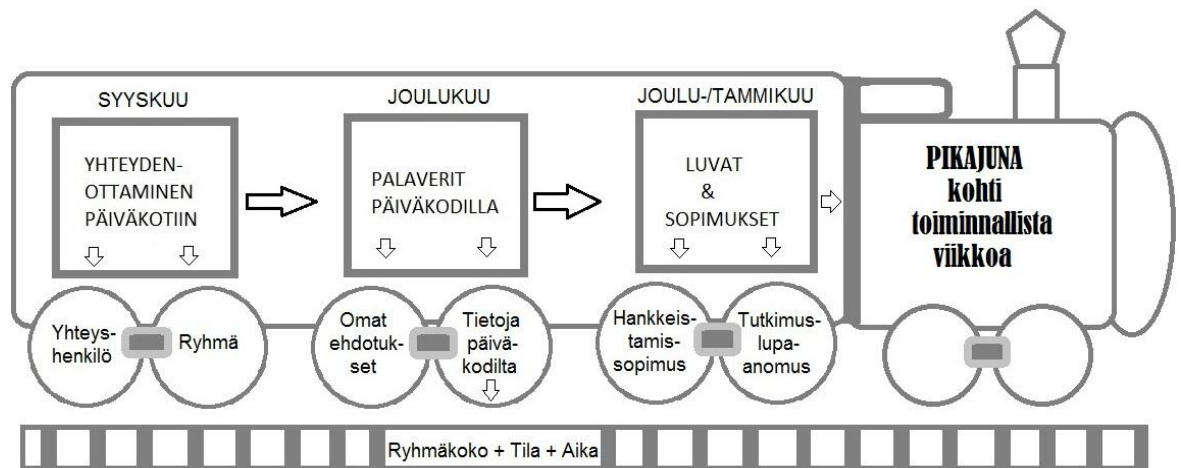
7 TOIMINNALLINEN OSUUS

Tässä osiossa tulen käsittelemään opinnäytetyöni toiminnallista osuutta kokonaisuudessaan: mitä kaikkea täytyi ottaa huomioon, kun lähdin työskentelemään alle kouluikäisten kanssa, kuinka rakensin toiminnan kahdelle viikolle, kuinka toimin toiminnallisen jakson aikana, millaista palautetta sain ja minkälaisen esteettisen kokonaisuuden tämänkaltainen työskentely vaatisi.

Ennen toiminnallista osuutta, otin yhteyttä Nahkurin päiväkodinjohtajaan, joka suostui tekemään yhteistyötä kanssani. Hän ehdotti kohderyhmäkseni 5-vuotiaiden ryhmää, joka myös oli ilmaissut mielenkiintonsa opinnäytetyötäni kohtaan. Pidin kaksi palaveria Sinisten ryhmän lastentarhanopettajan kanssa, jossa kerroin, minkälaista toimintaa olen ajatellut päiväkodilla järjestää ja minkälainen opinnäytetyöni aihio on. Opettaja sai sanoa mielipiteensä ja mahdollisia toiveita. Pääsääntöisesti ehdotuksistani työskennellä satujen ja draamallisten leikkien avulla hyväksyttiin, ilman muutoksia. Tässä vaiheessa minulla ei ollut vielä valmiita suunnitelmia, vaan keräsin päiväkodilta tietoja, minkälaista toimintaa voisi olla. Sain tietooni ryhmäkoon ja sen, että suuren ryhmän voi jakaa satuhetkien ja pajojen ajaksi kahtia. Sain tällöin myös tiedot minkälaisessa tilassa tulen työskentelemään ja kuinka paljon toimintaani voin käyttää aikaa. Tilaa oli yhden suuren leikkihuoneen ja samassa tilassa olevan parven verran ja ajaksi sovimme enintään tunnin aamuisin ennen ruokaa.

Kun olin sopinut käytännönasiat päiväkodin kanssa, tein hankkeistamissopimuksen opinnäytetyön tekijän, eli itseni, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun ja Nahkurin päiväkodin kesken. Koska tein tutkimukseni alle kouluikäisten kanssa, täytyi minun myös anoa Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuksen palvelujohtajalta lupa tutkimukseen.

Selkeytän nämä KUVIO 2:ssa.

KUVIO 2. Aikajana ennen toiminnallista viikkoa tehtävistä asioista.

7.1 Seurantaviikko

Toiminnallinen osuuteni kesti kaksi viikkoa, josta ensimmäinen viikko oli seuranta-viikko. Viikon aikana osallistuin päiväkodin normaaliin toimintaan noin viiden tunnin ajan. Tulin aamu yhdeksältä, kun suurin osa lapsista saapui paikalle ja lähdin, päi-vällä kahdelta, kun lapset rupesivat syömään välipalaa. En suunnitellut mitään toimintaa tarkkailuviikolle vaan tarkoituksenani oli tutustua lapsiin ja päiväkodin toimintaan sekä tehdä huomioita seuraavan viikon varalle.

Seurantaviikosta oli todella paljon hyötyä. Opin viikon aikana jokaisen lapsen ni-men, jotta pystyin huomioimaan kaikki tasapuolisesti. Tarkkaillessa huomasin, kuinka lapset toimivat ryhmässä, kuka dominoi, kuka vetäytyy ja ketkä ovat kave-reita keskenään. Näitä asioita oli hyvä tietää, että toiminnallisella viikolla osasin ottaa kaikki lapset huomioon, enkä itse säikähtänyt heidän reaktioita. Lapset saivat myös tutustua minuun, etten tullut seuraavana viikkona täysin vieraana henkilö tekemään heidän kanssaan asioita.

Kirjoitin viikon ajan joka päivältä päiväkirjaa, jonne kirjasin omia huomioitani ja minkälaista toimintaa seuraava viikko voisi pitää sisällään. Olin tähän mennessä valinnut sadut ja tehnyt niiden ympärille heikot rungot, jotka täydensin seurantavii- kon jälkeen. Kiinnitin erityisen paljon huomiota siihen, kuinka paljon lapset halua-vat erityisesti aikuisen huomiota. Ylönen pohtii syytä sille, miksi lapsi haluaa erityi-sesti aikuisen seuraan. Kun lapsi on aikuisen kanssa kahdestaan, luo se päiväko-

tiin kodin tunnun. On harvinaista, että aikuinen keskittyy päiväkodissa vain yhteen lapseen kerrallaan (Ylönen 1998, 156).

Monet olisivat halunneet puhua omia kokemuksiaan tai leikkiä aikuisen kanssa. Keskustelun halu oli suuri huomio seuraavaa viikkoa ajatellen. Ryhmä oli hyvin keskustelevainen, jonka vuoksi rakensin pajojeni rungot sellaiseen muotoon, että ne sisälsivät paljon keskustelua. Jokaiselle oli tärkeää, että hän tuli huomioduksi ja että hän sai sanoa oman mielipiteensä, joten päätin, että toiminnassani jokainen lapsi sai puhua. Viikon aikana havaitsin, että erilaiset lorut ja laululeikit olivat päiväkodin jokapäiväisessä toiminnassa vahvasti mukana ja halusin ottaa omaan toimintaanikin osan siitä.

7.2 Pajojen rakentaminen

Kun olin valinnut käytettävät sadut ja tehnyt huomioita päiväkirjaani aloin suunnitella satu- ja pajahetkiä. Seuranta- ja toimintaviikon välissä keskustelin ryhmän lastentarhanopettajan kanssa suunnitelmistani ja kysyin, olisiko heillä joitakin toiveita, jotka tässä vaiheessa pystyisin vielä hyvin lisäämään suunnitelmiini. Suunnitelmani kuulosti lastentarhanopettajasta hyvältä, eikä toiveita tullut.

Jokaista pajaa ennen teemme yhdessä draamasopimuksen, jossa yhdessä sovimme satuhetkien ja pajojen säännöt. Haluan, että jokainen lapsi osallistuu reippaasti toimintaan, eikä uhallaan pilaisi kokemusta muilta. Jos satuhetkien tai pajojen aikana käyttäytyy jotenkin väärin, esimerkiksi rupeaa tappelemaan tai riehuamaan, joutuu lapsi silloin jäähylle lastentarhanopettajan viereen. Lapsi saa palata jäähyltä, kun itse haluaa tulla mukaan toimintaan, mutta lupaa käyttäytyä kiltimmin. Tämän säännön teimme yhdessä yhteyshenkilöni kanssa. Draamasopimuksessa käyn myös läpi, millaista toimintaa kulloinkin teemme. Painotan sitä, että näissä satuhetkissä ei ole vääriä tai oikeita vastauksia. Kerron lopuksi myös, että tämä on minun koulutyöni, minkä vuoksi myös tahtoisin heidän olevan reippaita.

Ensimmäisenä satuna on Sammakko ja Jänis, jonka aihe on ystävyys ja riidat. Pajanrunko kokonaisuudessaan löytyy liitteistä (LIITE4). Draamasopimuksen jälkeen tulee laululeikki, joka johdattaa lapset sadun ja draaman maailmaan. Laululeikin valitsin, koska laululeikit olivat ryhmälle tututapa toimia. Laululeikissä on

yksinkertaiset sanat, jotka olisi helppo oppia. Suunnittelin sadun lukemisaikaksi parven, koska se on rauhallisempi ja tunnelmallisempi paikka, jossa sadut voidaan lukea ringissä istuen, kuin leiritulen ääressä. Satua seuraa keskustelu, jossa lapset saavat omin sanoin kertoa ja kerrata, mitä sadussa tapahtui. Tässä keskustelussa myös siirrymme aiheeseen ystävyys ja riidat. Keskustelun jälkeen siirrytään alakertaan, joka toimii toiminnantilana. Alakerrassa lapset saavat kokeilla roolinottamista eläinhahmojen avulla. Jokainen valitsee oman eläinhahmon ja miettii, kuinka se liikkuu ja äänтелеhtii. Roolissa pysytään lyhyen hetken ajan ja harjoitellaan, kuinka on mahdollista erottaa oma itsensä ja rooli. Koska sadun aiheena ovat juhlat, yhtenä harjoitteena harjoitellaan vielä lahjan antamista. Lapset saavat kirjoittaa kirjeen jänikselle, jossa neuvovat häntä käyttäytymään niin, että sammakko kutsuisi hänet juhliinsa. Kirjeen kirjoittamisessa, jokainen saa sanoa oman asiansa sekä kuunnella toisten sanomisia. Se saa myös miettimään, kuinka itse samankaltaisessa tilanteessa toimisi. Lapset saavat itse päättää tuleeko heidän neuvoillaan sammakosta ja jäniksestä kavereita. Lopuksi kaikki vielä ottavat oman eläinhahmonsansa ja tanssivat sammakon juhlissa.

Toisen sadun, Susi ja seitsemän pientä kiliä, aiheena on; kuinka lapsi tekee asioita ilman vanhempiaan. Pajan aikana myös opetellaan ryhmätyötä. Satu luetaan taas parvella, jota seuraa sadun läpi käyminen lasten sanoin sekä aiheeseen siirtyminen. Painotan eritoten, että jokainen lapsi saa vastata johonkin kysymykseen ja kertoa oman tarinansa. Toimintatilassa keskustellaan piilopaikoista. Tämä johdattaa seuraavaan leikkiin, jossa leikitään sadun mukaan piilosta suden kanssa. Leikissä harjoitellaan roolin pitämistä hieman pidempään. Etsijänä toimii susi ja piiloon menevät ovat pikkukilejä. Jokainen saa vuorollaan kokeilla suden roolia. Leikin jälkeen keskustellaan, kuinka lapset toimisivat jos he olisivat ilman vanhempia kotona ja susi yrittäisi tulla ovesta sisään. Tämän jälkeen tulee leikki, jossa susi on tulossa ovesta sisään, mutta pikkukilit saavat yhdessä ryhmänä miettiä erilaisia keinoja estää suden sisälle tuleminen. Painotan erityisesti, että lapset toimivat ryhmänä, päättävät yhdessä estokeinosta ja ilman vanhemman apua. Pajan lopuksi jokainen saa sanoa, mikä pajassa on ollut mieleistä ja mikä ei. Tämän pajanrunko löytyy liitteistä (LIITE 5).

Viimeisen sadun, Kolme pientä kiliä, aiheena ovat pelot ja asiat jotka tekevät iloiseksi. Aihe nousi sadusta itsestään, niin kuin muiden satujen kohdalla. Sadussa

selkeästi puhutaan pelosta ylittää siltaa, mutta toisella puolella olisi maistuvaa ruohoa, joka tekee iloiseksi. Tällä kertaa satu luetaan alakerrassa toiminnantilassa, koska mukana on koko ryhmä. Tunnelma ei valitettavasti ole yhtä hyvä kuin rauhallisessa parven tilassa, mutta suuri ryhmä ei mahdu sinne kokonaan. Satu on huomattavasti lyhempi kuin muut, mutta valitsin sen viimeiseksi saduksi, jotta keskittyminen pysyisi paremmin suuren ryhmän kanssa, jossa häiriötekijöitä on enemmän kuin pienessä ryhmässä. Sadun jälkeen käymme taas sadun lasten sanoin läpi ja siirrytään miettimään satuhahmojen pelkoja. Halusin, että lapset itse miettivät mitä sadussa olevat hahmot pelkäävät, vaikka sitä ei sadussa suoraan sanotakaan. Tämän jälkeen leikitään Kolme pientä pukkia laululeikki. Valitsin leikin, koska lapsille laululeikit ovat tuttuja ja se kertaa hyvin vielä sadun leikkisämmässä muodossa. Tila on ahdas ja lapsia paljon, joten leikki on toteutettava piirissä. Jokainen lapsi saa vielä itse kertoa asian, joka häntä pelottaa ja asian joka tekee iloiseksi. Tämän jälkeen peloista ja iloista vielä piirretään kuvat ja esitellään muille. Pajanrunko löytyy liitteistä (LIITE6).

7.3 Toiminnallinen viikko

5-vuotiaitten ryhmässä oli lapsia yhteensä viisitoista, joka tuntui minusta aivan liian suurelta ryhmältä suunnittelemaani toimintaan. Olimme etukäteen sopineet lastentarhanopettajan kanssa, että jaamme ryhmän kahteen osaan. Tällöin pystyn keskittymään jokaiseen lapseen paremmin ja satuhetkissä ja pajoissa säilyy rauhallisempi tunnelma. Tälle ryhmälle kahtiajako oli normaali käytäntö, sillä he usein työskentelivät kahdessa ryhmässä. Ryhmäjakoon lastentarhanopettajat olivat miettineet sellaisen ratkaisun, että parhaat kaverukset eivät olisi samassa ryhmässä. Tämä sen vuoksi, että lapset pystyvät paremmin keskittymään, kun paras kaveri ei ole mukana. Samaan aikaan kun minä työskentelin toisen ryhmän kanssa päätilassa tai parvella, toiset lapset olivat toisessa huoneessa esimerkiksi askartelemassa. Viimeisenä päivänä toiminnassa oli kuitenkin mukana kaikki lapset.

Koska ryhmiä oli kaksi, kävin kaksi ensimmäistä satua kahteen kertaan läpi. Nimitän ryhmiä nimillä Ryhmä 1 ja Ryhmä 2. Ensimmäisenä päivänä luin Sammakko ja Jänis sadun Ryhmälle 1 ja vasta seuraavana päivänä Ryhmälle 2. Samoin menetelin sadun Susi ja seitsemän pientä kiliä kohdalla. Koska tein sadut kahteen ker-

taan, saatoinkin tehdä toisella kerralla pieniä muutoksia toimintaan. Nämä muutokset olivat sellaisia, jotka havaitsin työskennellessä Ryhmä 1:n kanssa. Yleensä selkeytin omaa työskentelyäni, tai muutin hieman toimintaa, että lapset keskittyisivät kuuntelemaan paremmin. Viimeisenä päivänä pidin satuhetken ja pajan koko ryhmälle. Arvelin jo etukäteen, että tällöin ryhmäkoko on liian suuri, mutta halusin, että jokainen lapsi saa osallistua yhtä moneen pajaan.

Kaikki lapset eivät ole päiväkodissa joka päivä, ja ryhmät aina hieman muuttuivat. Jokainen lapsi sai osallistua satuhetkiin ja pajoihin, vaikka ei ollutkaan paikalla silloin, kun oma ryhmä oli. He tulivat toimintaan mukaan toisen ryhmän kanssa. Valitettavasti vain muutama lapsi pääsi osallistumaan kaikkiin kolmeen satuun, mutta tämä oli odotettavissa.

Kysyin jokaiselta vanhemmalta erikseen kirjallisen luvan, saako heidän lapsensa osallistua draamallisiin satuhetkiin. Lupakirjeissä kerroin, että satuhetket kuuluvat opinnäytetyöhöni, jossa lasten osuus on vain osallistua toimintaan. Kerroin myös, että kuvaan jokaisen pajan, mutta kuvamateriaalia käytän oikeastaan vain omiin tarkoituksiini opinnäytetyötä tehdessä. Jokainen vanhempi antoi luvan lapsensa osallistua toimintaan.

Työstin toiminnassani soveltavaa tarinankerrontaa, mutta muokkasin sitä omaan työskentelyyni sopivaksi. Michael Wilson esittelee kirjassaan, *Storytelling and theatre*, millaista soveltava tarinankerronta on, ja kuinka sitä voi soveltaa koulutuksessa.

Soveltavassa tarinankerronnassa voi olla esityksellisiä muotoja, mutta ne eivät ole toiminnanpääasia. Tämänkaltaiseen työskentelyyn kuuluu aina työpajamuotoinen työskentely, jossa osallistuminen on tärkeintä. Työpaja rakennetaan aina käsiteltävän aiheen ympärille. Työskentelyssä on hyvä erottaa toiminta, joka suuntaa esityksellisyyteen ja toiminta, joka suuntaa aiheen käsittelemiseen. Tarinankerronta työmuotona alkaa vakiintua myös kouluihin, varsinkin Isossa-Britanniassa. Työtapo toimii parhaiten, kun sen tekee pienemmälle osallistujamäärälle kerrallaan. Tällöin työskentely on tiiviimpää ja intensiivisempää. Soveltavassa tarinankerronnassa keskitytään pitkäkestoisempaan vaikutukseen, eikä siihen, että oppilaista tulisi parempia lukijoita tai tarinankertojia. Jack Zipes (Saksankielen Professori, University of Minnesota) on luonut tarinankerronta – ohjelman julkisiin kouluihin yhteis-

työssä Minneapolis Children's Theater kanssa. Projektit ovat olleet suuria menestyksiä. Projektien tavoitteena ei ole ollut tehdä lapsista uskomattomia tarinankertojia, vaan työskentelyssä keskitytään siihen, kuinka lapset voivat ottaa oman elämän hallintaansa ja rohkaistua itsenäiseen ajatteluun. Työskentelyssä varustetaan lapset luovilla työkaluilla, joilla he voivat luoda itselleen merkityksellisen yhteisön. (Wilson 2006, 95-98.)

Omassa työskentelyssäni käytin satuja toiminnanaloittajana, jota seurasi työpaja. Työpajoissa käsiteltiin aina kulloinkin tiettyä aihetta, jotka nousivat saduista itsestään. Työskentelyssä yritettiin luovalla toiminnalla harjoitella kuuntelemista, oman vuoron odottamista ja oman mielipiteen ilmaisua. Vaikka Wilson Zipen teki projekteja kouluikäisten kanssa, en näe syytä, miksei tämänkaltaista toimintaa voisi soveltaa jo 5-vuotiaiden kanssa työskentelyyn.

7.4 Palautteet

Toiminnallisen jakson päätteeksi, keräsin palautetta niin lapsilta kuin lastentarhanopettajalta, joka oli minun yhteyshenkilöni. Opettaja vastasi kirjallisesti esittämiini kysymyksiin, mutta koska lapset eivät osanneet vielä kirjoittaa, he antoivat kirjallisen palautteen hymy- ja surunaamoin.

Keräsin lasten palautteen korkeintaan kolmenhengen ryhmissä ja erillisessä tilassa. Tämän tein sen vuoksi, että lapset rauhoittuisivat antamaan palautetta ja että palaute olisi totuudenmukaisempaa. Palautteen aikana vastauksia ei saanut näyttää kaverille, joten lapset vastasivat juuri niin kuin he itse tahtoivat, eikä sitä mitä kaverikin vastasi. Esitin lapsille viisi kysymystä, johon he saivat vastata hymy- tai surunaamalla kysymyksen mukaan. Kysymykset olivat:

1. Oliko satuhetkissä kivaa?
2. Opin jotain satuhetkistä?
3. Haluaisin, että satuhetkiä olisi jatkossakin?
4. Ohjaaja oli mukava?
5. Satuhetket olivat liian pitkiä?

Palautetta pääsi antamaan vain lapset, jotka olivat viimeisenä päivänä paikalla, eli yksitoista lasta viidestätoista. Kuvaan lasten palautteen TAULUKKO 1:ssä.

v a s t a u k s e t			
k y s y m y k s e t	1.	11 	0
	2.	9 	2
	3.	9 	2
	4.	11 	0
	5.	7 	4

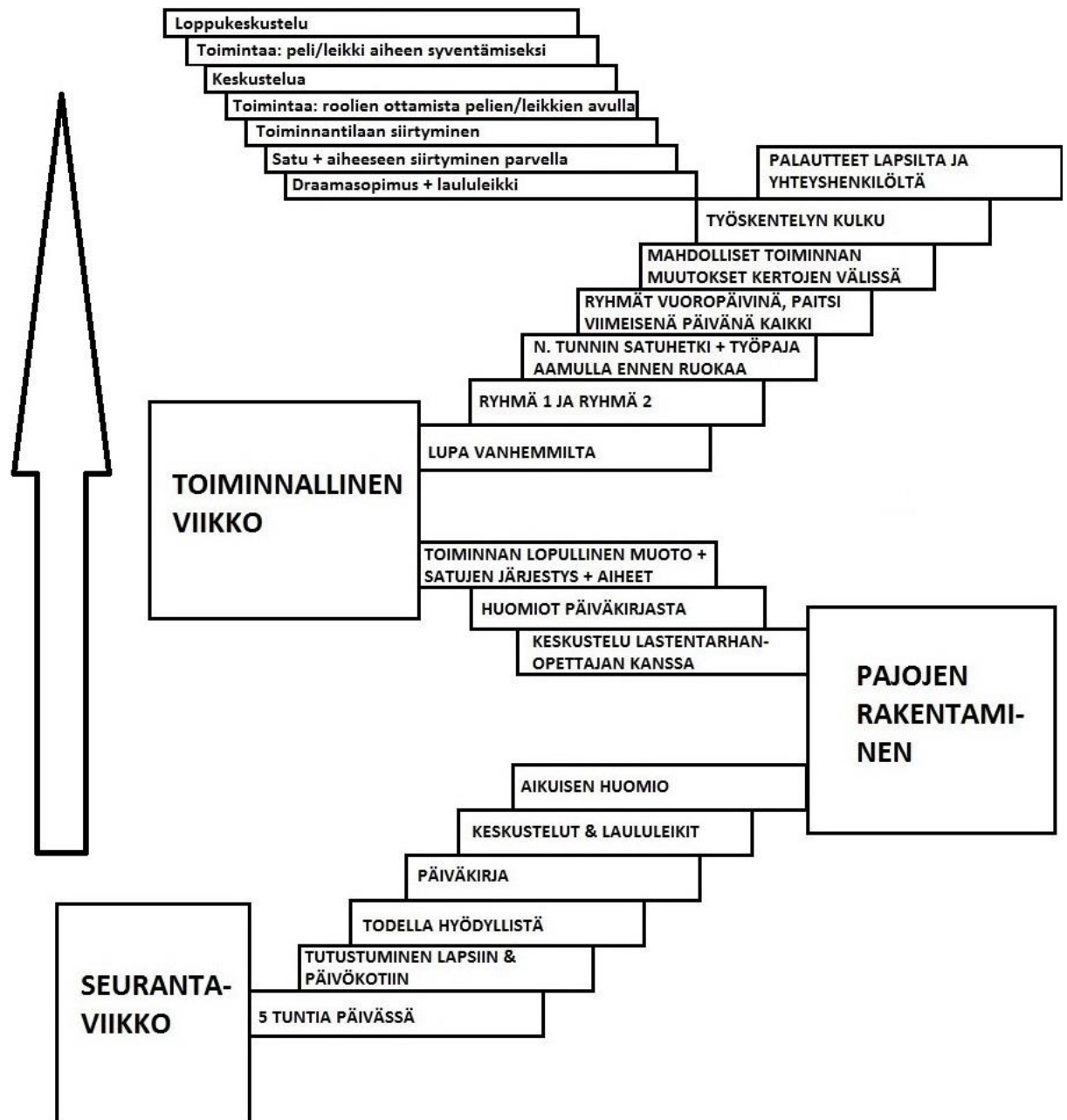
TAULUKKO 1. Lasten palaute.

Palaute on hyvin positiivinen ja vaikuttaa siltä, että lapset todella pitivät satuhetkestä ja tämänkaltaisesta toiminnasta. Eniten hajontaa tuli kysymys 5. kohdalla, jonka ymmärrän täysin. Itsenikin mielestä muutama satuhetki ja työpaja kestivät yhteensä liian pitkään. Aivan lopuksi sain lapsilta myös suullista palautetta, jossa lapset kertoivat mieleenpainuvia asioita viikon varrelta. Lapset kertoivat, mikä oli heidän mielestään mieleisintä pajoissa. Vastauksissa tuli hajontaa, mutta monet leikit kuitenkin erityisesti Susi-kili-piilonen ja Susi tulee, olivat jääneet lastenmieliin. Jotkut sanoivat, että sadut olivat mukavimpia ja joku vastasi jopa, että kaikki oli kivaa.

Opettajan palaute on kokonaisuudessaan LIITE 7:ssä. Myös opettajan palaute oli hyvin myönteinen. Hänen mielestään satujen ja draaman yhdistämisestä on hyötyä lapsille, kun he saavat eläytyä erilaisiin tilanteisiin ja leikit tuottavat lapsille iloa ja jännitystä. Seuraamalla toimintaani, opettaja sai itselleen vinkkejä, kuinka satuja voi elävöittää draaman avulla. Rakentava palaute koski samaa, kuin lapsilla, että joskus toiminta kesti liian pitkään, varsinkin viimeisenä päivänä, kun kaikki lapset osallistuivat toimintaan.

Sain opettajalta aina suullista palautetta heti satuhetkien ja työpajojen jälkeen. Silloin opettaja saattoi sanoa minulle vinkkejä, kuten; kuinka jokin hankala tilanne voitaisi seuraavassa pajassa välttää. Hän myös kertoi, minkälainen toiminta oli mennyt hänen mielestään hyvin, ja mitä voisi muuttaa. Korjasin nämä asiat seuraavaan pajaan tai sitten perustelin hänelle, miksi haluan toimia juuri niin kuin toimin. Pääsääntöisesti nämäkin keskustelut olivat hyvin myönteisiä ja opettaja piti toiminnastani.

Esitän seuraavalla sivulla olevassa kuviossa koko toiminnallisen jaksoni aikajärjestyksessä.

KUVIO 4. Toiminnallinen ajanjakso.

7.5 Esteettisyys pajoissa

Draamatyöskentelyssä tarpeisto on tärkeää. Prosessin aikana tarvittavat välineet pitää olla valmiina, ettei draamaprosessi katkea niitä etsiessä. Erilaisilla välineillä, kuten kankailla ja puvustuksella lapsen on helpompi rakentaa omaa rooliaan. Apuvälineet auttavat draaman maailmaan eläytyessä, kun tila näyttää erilaiselta ja

lapsella on parempi mahdollisuus rakentaa roolista itselleen selkeämpi. (Pätäri-Rannila 2005, 13.)

Tiedän, että tein virheen, kun en luonut draamallisista satuhetkistä esteettisesti niin vaikuttavia, kuin olisin voinut. Yksi syy oli se, että tila jossa satuhetket ja pajat pidin, oli heidän koko ajan käytössä oleva suurin toimintatilansa. En voinut viedä heiltä tilaa niin pitkäksi aikaa, että olisin luonut sinne mahtavat lavasteet ja toisen maailman. Tiedän myös, kuinka tärkeää sellainen olisi ollut.

Loin kuitenkin jotain, mikä poikkesi heidän normaaleista satuhetkistä ja toiminnasta. Sadut luettiin aina parvella, viimeistä satua lukuun ottamatta. Suuren ryhmäkoon puolesta parvelle lukeminen oli mahdotonta. Parvella oli leirinuotion tuntua, mitä halusinkin. Tila oli hämärretty, koska sitä pidettiin pääsääntöisesti päiväunitilana. Sadut luettiin ringissä patjoilla istuen. Jokaisella lukukerralla muutin ääntäni erilaiseksi, jokaisen eri hahmon kohdalla ja tällä tavalla tein sadusta elävämpää.

Ensimmäisessä pajassa minulla oli apunani palikoista rakennetut viitteelliset Sammakko ja Jänis, samat hahmot jotka olivat sadussa. Tämä auttoi hahmottamaan, kenelle puhuttiin ja kenestä puhuttiin. Käytin hahmoja hetkittäin käsinukkejen tavoin, joilla myös lapset saivat leikkiä ja näyttää miten hahmo reagoi tilanteeseen. Tässä pajassa tunnelmaa lisäsi musiikki, mutta muuten toiminnallista tilaa en ollut muuttanut kuinkaan.

Toisessa pajassa satutila toimi samanlaisesti kuin ensimmäisessä. Toiminnallisen tilan olin vuorannut täyteen piilopaikkoja peittoja ja kankaita apuna käyttäen. Lapset kiinnittivät muuttuneeseen tilaan heti huomiota, tilaan astuessaan. Tila ei enää näyttänyt samanlaiselta tilalta kuin ennen, koska kaikki pöydät oli piilotettu kankeitten alle.

Viimeisessä pajassa olisin halunnut käyttää siltaa ja ”vettä” eli sinistä mattoa leikiessämme Kolme pientä pukkia laululeikkiä. Tällöinkin rajoitteeksi tuli aika ja tila. Kun kaikki lapset olivat tilassa, ei tilaan jäänyt hirveästi liikkumatilaa. Jos olisin päättänyt käyttää siltaa ja vettä, olisi niitä pitänyt siirrellä kesken sadun ja pajan paikasta toiseen, johon olisi uhrautunut liikaa aikaa. Jälkikäteen ajateltuna olisin kuitenkin sen uhrauksen voinut tehdä, koska se olisi ollut lapsille uusi ja jännittä-

vämpi muoto leikkiä laululeikkiä. He olisivat tällöin varmasti päässeet paremmin sisälle sadun maailmaan.

Jos tekisin pajat nyt uudestaan, panostaisin esteettisyyteen ja siihen, että kokemus olisi lapsille erilainen. Haluaisin viedä lapset vielä syvemmälle sadun ja draaman maailmaan ja siihen tilan värittäminen auttaisi. Värittämisellä tarkoitan, että muuttaisi tilan erilaiseksi kuin se normaalisti on ja toisin sinne jotain uutta.

8 KUUNTELEN, ODOTAN, KERRON

Tässä osiossa käyn läpi toiminnalliselta viikolta saamaani videomateriaalia ja mitä sieltä nousi esille. Kuvasin jokaisen satuhetken ja pajan niin, että kamera oli paikoillaan tilan nurkassa, josta se kuvasi koko ajan, poikkeuksena draamasopimukset sekä parvelta siirtyminen alakertaan. Kamera ei kuvannut aivan huoneen jokaista kulmaa, mutta jos toimintaa tapahtui kuvan ulkopuolella, kuului toiminnasta silti ääni.

Videomateriaalista keskityin huomioimaan tilanteita, kun lapsi kuuntelee tai ei kuuntele, odottaa tai ei odota omaa puheenvuoroaan ja sitä, että saako jokainen lapsi puheenvuoron ja käyttääkö hän sitä. Etsin keinoja, voisiko tämänkaltainen työskentely parantaa keskittymistä sekä kuuntelemisen ja kertomisen taitoa. Pohdin minkälainen toiminta edesauttaa ja millainen tekee hallaa keskittymiselle ja kuuntelemiselle. Olisi ollut kiinnostavaa myös tutkia, millaisia vastauksia lapset vastaavat kysymyksiin, kuten mitä asioita he pelkäävät tai mikä tekee heidät iloiseksi. Keskityin kuitenkin tutkimaan kuuntelemisen, odottamisen ja kertomisen tilanteita, ja leikkejä ja keskusteluja käytin vain toiminnanmuotona.

Työskentelyssä käytin apuna roolityöskentelyä. Roolia kokeillessa lapsi joutuu keskittymään omaan tekemiseensä ja saa kokeilla improvisoinnin taitoja. Roolityöskentelyssä lapsen kielelliset taidot kehittyvät, kun apuvälineinä on leikki ja vuorovaikutus muiden kanssa. (Airaksinen&Okkonen 2006, 61.)

8.1 Ensimmäiset satuhetket ja pajat

Ennen kuin aloitimme molempien ryhmien kanssa satuhetket, painotin lapsille, että he kuuntelisivat sadun tarkasti, koska kysyn heiltä kysymyksiä sadun jälkeen ja ne kysymykset liittyvät satuun. Molemmat ryhmät kuuntelivat sadun hyvin, onhan heille sadut tuttuja päiväkodista. Yleensä Sinisten ryhmässä satuja kuitenkin luetaan lepohetkien aikana, joten lapsille oli vierasta kuunnella satu istualtaan ringissä. Jotkut lapsista liikkuvat patjalla sadun aikana, eivätkä pysyneet paikoillaan, mutta eivät häirinneet satuhetkeä puhumalla. Lapset kuuntelivat sadun hiljaisuudessa, kuitenkin välillä reagoiden satujen tapahtumiin; nauramalla hassuille nimille tai ta-

pahtumille. Väitän lapsien myös kuuntelevan sadun sen vuoksi, että sadun jälkeisessä keskustelussa, lapset muistivat sadun tapahtumat todella hyvin ja tarkasti.

Ryhmäkoot ensimmäisen sadun osallistumiseen olivat melko pienet, Ryhmä 1:ssä oli viisi lasta ja Ryhmä 2:ssa neljä lasta. Vaikka ryhmäkoot olivat pienet, olivat ne tämänkaltaiseen työskentelyyn sopivat. Pienemmässä ryhmässä jokainen lapsi saa paremmin oman äänensä kuuluviin.

Sadusta ja aiheesta keskustellessa ryhmät poikkesivat toisistaan. Ryhmä 1:n keskustelu ei ollut niin tasavertaista kuin Ryhmä 2:n. Ryhmä 1:ssä oli lapsia, jotka johtivat keskustelua ja pitivät huolen, että he saivat vastata ensimmäisenä jokaiseen kysymykseen. Hiljaisemmat lapset jäivät hieman jalkoihin. Lähes kaikki lapset kuitenkin vastasivat kysymyksiin. Olimme sopineet, ettei kenenkään tarvitse viitata, mutta kuitenkin toisen päälle ei saa puhua. Tämä ei ihan onnistunut. Melkein aina joku keskeytti toisen kertomisen. Ryhmä 2:ssa kysymyksiin vastaaminen oli paljon tasavertaisempaa, jokainen vastasi lähes yhtä moneen kysymykseen. Lapset saattoivat alkaa vastaamaan yhtä aikaa, mutta lopulta yksi lapsi kertoi asian loppuun.

Ensimmäisen kerran lapset kokeilivat roolia eläinhahmon avulla. Jotkut lapsista kokeilivat sitä rohkeammin kuin toiset, ja joitakin sai kannustaa tekemään isommin. Roolit näytettiin ringissä muille niin, että yksi kerrallaan näytti eläinhahmonsa ja muut saivat arvata, mikä se on. Kun lapsille antoi tehtäväksi keskittyä katsomaan toisten hahmoja, seurasivat he toisiaan tarkasti. Välillä saattoi kuulua kommentteja: ”Ton nyt arvais kaikki!”, mutta jokaista eläinhahmoa keskityttiin katsomaan. Vain yksi lapsi kieltäytyi näyttämästä eläinhahmoaan muille, vaikka ennen omaa vuoroaan oli leikissä mukana, luomassa omaa eläinhahmoaan nurkassa ja arvaamassa muiden eläimiä. Opettaja kertoi minulle jälkeenpäin, että lapsi saattaa jäädä toisinaan leikeistä pois, koska pelkää tekevänsä väärin. Lapsi peitti epävarmuutensa tavaroiden paiskomiseen ja huutamiseen, jonka vuoksi hän joutui jäähyllä, josta olimme draamasopimuksessa sopineet. Tämän jälkeen eläinhahmoroolia koetettiin yhtä aikaa. Ryhmä 1:n lapset eivät pysyneet roolissa pientä hetkeä, vaan rupesivat puhumaan ihmisäänellä ja hakeutuivat vain kavereiden seuraan. Ryhmä 2 pysyi hetken ajan roolissa. Tämä voi johtua myös omasta ohjeistuksestani. Ohjeeni olivat selkeämmät toisella veto kerralla kuin ensimmäisellä.

Lahjan antamiseen kummatkin ryhmät keskittyivät. Lapsilla oli taas tehtävä miettiä oma lahja ja katsoa mitä lahjoja muut Sammakolle antaisivat. Lapset oli hyvä istuttaa maahan ohjeitten antamisen ajaksi, jotta he keskittyivät kuuntelemaan niitä paremmin. Jokainen odotti vuoroaan ja antoi lahjansa sammakolle. Pojilla huomasi, että he lähtivät usein matkimaan toista poikaa. Esimerkiksi, jos yksi antoi Sammakolle lahjaksi kuralammikon, vähintään kaksi seuraavaa poikaa teki samoin.

Ennen kirjeen kirjoittamista, oli pieni keskustelu siitä, miksi jänistä ei ole kutsuttu juhliin. Tässä vaiheessa aremmatkin lapset ottivat kantaa keskusteluihin. Lapset, joilla oli puhevaikeuksia ja yleensä niiden vuoksi olivat hiljempaa keskustelujen aikoina, rohkaistuivat myös puhumaan enemmän. Pääsääntöisesti huomasi, että tytöt kuuntelivat poikia paremmin ja harvoin lähtivät mukaan poikien villitykseen. Juuri ennen kirjeen kirjoittamista, eräs lapsi sanoi: ”Mä en oo kertonu!” ja annoin hänen vielä kertoa. Hän sanoi samat asiat, mitä aikaisemminkin oli sanottu, mutta hän halusi sanoa ne vielä omin sanoin.

Kirjettä kirjoittaessa kävi samoin kuin alun keskusteluissa, että jotkut lapset halusivat kertoa koko ajan neuvoja jänikselle, eivätkä antaneet muille puheenvuoroa. He keskeyttivät toisten puhumiset tai puuttuivat neuvoihin. Kirjeen edetessä kaikki kuitenkin saivat puheenvuoron. Kahdesta ryhmästä vain yksi lapsi ei sanonut neuvoja, vaikka niitä häneltä kysyttiin. Jäähyllyä oleva poika halusi palata jäähyllyä kirjoittamaan kirjettä. Joillakin lapsilla asian sanominen kesti pidempään kuin toisilla, mutta silti heidän asiansa kuunneltiin loppuun. Suurimmaksi osaksi lapset pysyivät aiheessa kertoa neuvoja jänikselle. Joidenkin lapsien kohdalla, kirjeen loppupuolella, keskittyminen alkoi herpaantua ja jutut alkoivat olla pissi-kakka-juttuja. Lapset keskittyivät kuuntelemaan lopulliset kirjeensä, jolloin toinen ryhmä taputti neuvoilleen.

Ryhmä 1:llä oli enemmän hankaluuksia odottaa omaa puheenvuoroa ja kuunnella mitä toinen halusi sanoa. Ryhmä 2 taas keskittyi kuuntelemaan ja odottamaan omaa vuoroa, mutta heiltä sai kalastella vastauksia enemmän. He eivät vastanneet kysymyksiin yhtä aktiivisesti kuin Ryhmä 1:n jäsenet.

8.2 Toiset satuhetket ja pajat

Näillä kerroilla ryhmät olivat hieman isommat sekä tyttöjä ja poikia oli ryhmissä saman verran. Toisiin satuhetkiin ja pajoihin osallistui lapsia, jotka eivät olleet vielä osallistuneet ensimmäisiin ja heitä löytyi molemmista ryhmistä.

Näillä kerroilla ei tarvinnut käyttää niin paljon aikaa siihen, että lapset saadaan istumaan patjoille ja oikeaan järjestykseen. Ne, jotka olivat osallistuneet ensimmäisiin satuhetkiin, menivät istumaan ringiin suoraan ylös tullessaan ja neuvoivat muita tekemään samoin.

Lapset kuuntelivat sadun hiljaisuudessa ja välillä reagoivat sadun tapahtumiin, kuten edellisellä kerralla. Tällä kertaa joidenkin lapsien täytyi sanoa kesken sadun, että he ovat joskus ennenkin kuulleet sen. Vaikka lapset eivät pysyneet koko ajan istuma-asennossa, kuuntelivat he silti sadun todella tarkasti. Tämän päätelmän tein, koska sadun jälkeen lapset muistivat todella tarkasti sadun tapahtumat ulkoa.

Edelleen oli lapsia, jotka halusivat vastata ensimmäisenä kaikkiin kysymyksiin, mutta kun heille sanoi, että pitää antaa muidenkin vastata ja odottaa omaa vuoroaan, tekivät he niin. Jossakin vaiheessa kuitenkin lapsi, joka oli yleensä paljon äänessä, mutta jäikin odottamaan omaa vuoroaan sanoi: "Nyt on mun vuoro!" Hieman puheitten aloittamisessa tuli päällekkäisyyksiä, mutta lopulta yksi lapsi sanoi asiansa loppuun asti ja muut odottivat vuoroaan. Vain yksi lapsi ei vastannut mihinkään kysymykseen ja syyksi hän sanoi: "Minulla ei ole mitään puhuttavaa!" Ryhmä 1:een tuli yksi lapsi myöhässä ja muut lapset saivat kertoa hänelle, mitä sadussa tapahtui. Tässä ryhmässä alkukeskustelu kesti tästä syystä paljon pidempään ja loppua kohden lapsien oli hankala pysyä paikoillaan ja keskittyä vastaamaan kysymyksiin. Ryhmä 2:n oli taas hieman rauhallisempi kuin Ryhmä 1. Ryhmä 2:ssa lapset keskittyivät odottamaan omaa vuoroaan paremmin. Tämän ryhmän lapset myös vastasivat välillä kysymyksiin yhteen ääneen, kuin kuorossa.

Kun siirryimme keskustelemaan aiheesta, ovatko lapset olleet jossakin ilman vanhempiaan, oli keskustelu molemmilla ryhmillä hyvin vilkasta. Lapset kertoivat tarinoita kerroista, kun ovat olleet yötä jossakin ilman vanhempia ja mitä ovat silloin tehneet. Kysyin ensin kysymyksen ja pyysin lapsia nostamaan sormen pystyyn, jos joku oli tehnyt niin. Yksi lapsi varmisti, että varmasti saa puhua, kysymällä mi-

nulta: ”Ja saadaanko me myös kertoa sitten?” Lapset jaksoivat odottaa omaa vuoroaan, koska tiesivät, että jokainen saa vastata kysymykseen. Kysymyksiin vastattiin järjestyksessä ja jokainen lapsi osallistui keskusteluun, jotkut aktiivisemmin kuin toiset. Lapset myös kuuntelivat toistensa vastauksia, koska kysyivät toisiltaan tarkentavia kysymyksiä. Lapset, joilla oli joitain puhehäiriöitä, olivat rohkaistuneet puhumaan paljon enemmän kuin edellisillä kerroilla. He vastasivat kysymyksiin pitkästi, eivätkä lopettaneet siihen, etteivät saaneet sanottua jotain lausetta oikein.

Alakertaan siirtyessä keskustelimme vielä hieman piilopaikoista, ennen susi-kilipiilosta. Ryhmä 1:tä muistutin, että olimme sopineet, ettei toisten päälle puhuta. Aluksi kuitenkin kaikki puhuivat toistensa päälle lempi piilopaikkojaan, mutta kun sanoin, että jokainen saa sanoa ja järjestyksessä, lapset odottivat omaa vuoroaan. Ryhmä 2:lla kuunteleminen ja odottaminen olivat helpompaa ja he kommentoivat paljon toisten piiloja, kuten: ”Sama piilopaikka kuin minulle”.

Susi-kili-piilosessa kokeilimme taas roolin pitämistä hieman pidempään. Ryhmä 2:ssa kaikki lapset pysyivät roolissa todella hyvin. Sudella pysyi liike ja ääni koko etsimisen ajan ja pikkukilitkin pysyivät roolissa odottaessaan, että susi koputtaa ovea. Ryhmä 1 pysyi myös paremmin roolissa kuin edellisellä kerralla, mutta ei aina kierroksen loppuun asti. Muutama lapsi oli rohkaistunut ensimmäisestä kerasta paljon ja keskittyivät roolin pitämiseen koko pelin ajan. Lapsilla, joilla oli joitakin puhevaikeuksia, eivät välittäneet niistä, kun olivat roolissa ja mm. änkytys hävisi roolissa ollessa kokonaan. Kummastakin ryhmästä löytyi muutama lapsi, jotka eivät halunneet olla suden eli etsijän roolissa. Aluksi moni tyttö sanoi, ettei halua esittää sutta, koska se on niin poikamainen, mutta leikin edetessä, moni tyttö halusi kuitenkin olla susi. Yksi lapsi kieltäytyi kokonaan leikistä parin kierroksen jälkeen. Syyksi hän sanoi: ”Mä en oikein tykkää tästä leikistä. -- Ku tässä pitää olla susi ja juosta.” Hieman myöhemmin sama lapsi joutui opettajan luo jäähylle, kun rupesi tönimään muita lapsia. Opettajan sylissä istuessa, hän kuitenkin osallistui toimintaan. Myöhemmin opettaja kertoi, että tämä oli normaalia käytöstä ja useinkin lapsi jää pois yhteisistä leikeistä tai rupeaa villitsemään.

Susi tulee- leikki onnistui paljon paremmin Ryhmä 2:n kanssa ja olen melko varma, että osasyynä olivat minun antamat ohjeistukset. Opin Ryhmä 1:n kanssa tehdessä asioita, jotka korjasin Ryhmä 2:n kanssa toimiessa. Kummatkin ryhmät

halusivat, että minä esitän sutta, joka yrittää tulla ovesta pikkukilien luo. Leikissä harjoiteltiin ryhmätyötä ja että lapset kuuntelisivat toisiaan ilman aikuisen apua. Kummankin ryhmän kohdalla oli hankaluuksia alussa, kun lapset yrittivät estää suden tulemisen sisälle koko ajan samalla keinolla. Pikkuhiljaa ryhmät saivat leikistä kiinni, ja keksivät erilaisia keinoja suden pois ajamiseksi. Laitoin Ryhmä 1:n leikkimään Laiva on lastattua piilopaikoilla, sillä aikaa, kun odottivat suden tulemistä, mutta tämä leikki toi vain lisähankaluuksia. Lapset eivät antaneet palloa kaikille, josta seurasi suuttumisia. Ryhmä 2 lähti tällä ajalla miettimään yhdessä, miten seuraavalla kerralla estäisivät suden tulemisen. Alussa pojat ja tytöt miettivät asioita omissa ryhmissä, kunnes yksi tyttö sanoi: ”Meidän pitää olla ryhmä!” Kun lapset saivat ensimmäisen kerran yhdessä suden pois ovelta, huusivat lapset yhdessä: ”Me voitettiin!” Ryhmä 2 käytti myös enemmän hyväkseen rekvisiittaa, jota tilasta löytyi, kuten kankaita ja tuoleja.

Loppukeskustelussa lapset odottivat omaa vuoroaan ja sanoivat sen jälkeen, mikä sinä päivänä on ollut parasta. Ryhmä 1:n paja kesti hieman pidempään, jonka vuoksi loppukeskustelu oli hieman levoton. Kaikki kuitenkin saivat sanoa oman asiansa. Ryhmä 2:ssa lapset kuuntelivat toisiaan hieman paremmin, mutta keskittyivät keskustelemaan vain viimeisestä tehtävästä. Lopuksi yksi lapsi vielä sanoi: ”Mä haluaisin vielä leikkiä!”

8.3 Viimeinen satuhetki ja paja

Tällä kertaa paikalla olivat molemmat ryhmät ja lapsia oli yhteensä 11. Satumaa-han- laulun aikana huomasin, että lapset eivät keskittyneet tekemiseen vaan rupe- sivat esim. kiskomaan toisiaan käsistä. Opettaja epäili levottomuuden osasyys- siä, että lapset eivät olleet käyneet ulkona ennen satuhetken alkamista.

Satu oli tällä kertaa selvästi lyhyempi kuin edellisillä kerroilla. Lapset kuuntelivat sadun hiljaisuudessa ja reagoivat samalla tavalla kuin ennenkin sadun tapahtumiin nauramalla tai kertomalla, että satu on jo ennestään tuttu. Kerratessa satua, pyy- sin lapsia tällä kertaa pyytämään puhevuoronsa viittaamalla. Keskustelu meni hy- vin ja lapset odottivat ja pyysivät puheenvuoroaan viittaamalla. Keskustelun lopus- sa kuitenkin, jotkut lapsista loukkaantuivat, koska eivät ehtineet vastata kysymyk-

siin. Lohdutin lapsia, että: ”Kohta kysyn kysymyksiä, joihin kaikki saavat vastata”, jonka jälkeen mökötyks loppui.

Keskustellessa sadunhahmojen peloista ja iloista, tytöt eivät puhuneet toisten päälle vaan odottivat omaa vuoroaan. Pojat huutelivat välillä vastauksia toistensa päälle. Pojat myös kertoivat vitsejä ja asioita, jotta toiset lapset nauraisivat niille. Jotkut lapset viittasivat koko ajan, ja kun heiltä kysyi, mitä asiaa heillä oli, ei heillä lopulta ollutkaan mitään sanottavaa. He halusivat vain puheenvuoron. Lapsia joilla oli puhevaikeuksia, olivat rohkaistuneet puhumaan koko ryhmän kuullen, paljon enemmän kuin ennen. Lähes jokainen lapsi osallistui jollakin tavalla keskusteluun.

Vaikka Kolme pientä kiliä- laululeikki ei ollut kaikille lapsille tuttu, lähtivät jokainen laulamaan sitä heti mukana, vaikka eivät osanneetkaan kaikkia sanoja. Laululeikin harjoittelukierrokselle lapset harjoittelivat laululeikin liikkeitä pysymällä ringissä ja kokeilemalla suuresti kaikkia liikkeitä. Varsinaisella laulukierroksella lasten keskittymisen herpaantui ja jotkut lapset rupesivat tönimään hieman toisiaan tai eivät tehneet kaikkia liikkeitä muiden mukana.

Kun lapset kertoivat omista peloistaan, moni poika sanoi heti, ettei hän pelkää mitään. He selvästi pistivät vitsiksi koko asian, koska nauroivat aina oman vastauksensa jälkeen. Mutta kaikki lapset kuuntelivat aina, mikä asia ketäkin pelottaa. Tytöt eivät puhuneet ollenkaan poikien päälle, vaan odottivat omaa vuoroaan, jonka jälkeen kertoivat asiansa. Kun lapset puhuivat asioista, jotka saavat heidät iloiseksi, keskittyivät kaikki lapset kuuntelemaan toistensa vastauksia, eivätkä he puhuneet toistensa päälle. Välillä lapset kommentoivat toistensa vastauksia, sanomalla, että pitää samoista asioista kuin toinenkin. Kun siirryimme piirtämään peloista ja asioista, jotka saavat iloiseksi, haki jokainen lapsi nopeasti kyniä ja papereita ja rupesivat piirtämään. Piirtämiseen lapset keskittyivät hyvin, välillä näyttäen omia piirustuksia samassa pöydässä istuville tai piirtämällä täysin omassa rauhassa. Lapset saivat piirustukset eriaikaan valmiiksi, pojat pääsääntöisesti nopeammin kuin tytöt. Jotta kaikki saivat tehdä piirroksensa loppuun, mutta melutaso ei nousisi lasten keskuudessa, pyysin nopeammin piirtäneitä lapsia piirtämään kuviin hieman lisää asioita ja käyttämään joitakin värejä.

Lopuksi ringissä jokainen sai näyttää kuvansa muille ja kertoa, mitä niissä tapahtui. Joillekin lapsille keskittyminen oli todella hankalaa. He puhuivat vieruskaverin

kanssa, eivätkä kuunnelleet lasta, joka sillä hetkellä kertoi kuvastaan. Tälläkin kertaan pääsääntöisesti tytöt keskittyivät kuuntelemaan poikia paremmin, kun taas pojat kuuntelivat toisia poikia, mutta ei niin hyvin tyttöjä. Vain yksi lapsi ei halunnut näyttää kuvaansa muille, mutta muut lapset tekivät sen. Kuvien esittely oli hyvin paljon levottomampi kuin muut keskusteluhetket. Lapsille joutui koko ajan sanomaan, että kuunnelkaa ja keskittykää. Loppukeskustelu oli hyvin nopea, koska moni lapsi halusi jo ulos leikkimään.

8.4 Päätelmiä työskentelystä

Huomasin, että tämänkaltaisessa työskentelyssä on monta tekijää, jotka vaikuttavat pajojen onnistumiseen. Ensiksi ryhmäkoko ei voi mielestäni olla yli kuusi lasta pajaa kohden. Kun lapsia on enemmän, kuten viimeisenä päivänä, ei ryhmä pysy kasassa. Lapsia, joiden kohdalla oli selvää edistystä kuuntelemisessa, vuoron odottamisessa tai rohkeudessa sanoa oma mielipide, meni takapakkia viimeisenä päivänä. Lapsi ei enää jaksanut odottaa omaa vuoroaan, kun muita puhujia oli enemmän. Luulen, että lapsi isommassa ryhmässä pelkää, ettei saa puheenvuoroa, ja sen takia puhuu toisten päälle, saadakseen varmasti sanoa asiansa.

Kun työskentelymuoto tuli lapsille tutuksi, osasivat he käyttäytyä sen mukaisesti. Esimerkiksi lapset rupesivat odottamaan omaa puheenvuoroaan ja useampi kertoi oman asiansa muiden kuullen. Lapsi jaksoi paremmin odottaa omaa puheenvuoroaan, kun hän tiesi, että tiettyyn kysymykseen jokainen saa vastata. Tällä tarkoitan, että jos jokainen sai vastata esimerkiksi, mikä on paras piilopaikka kotona, ja vastaukset käytiin järjestyksessä läpi. Tällöin lapsi ei vain odottanut omaa puheenvuoroaan, vaan pääsääntöisesti kuunteli toisten vastauksia. Tämä kävi ilmi sillä, että lapset kysyivät tarkentavia kysymyksiä toisilta tai kommentoivat toisten keskusteluun sanomalla jotain asiaan liittyvää. Lapset keskittyivät myös kuuntelemaan toisiaan paremmin, kun heille antoi jonkun tehtävän, esim. mikä on toisen lapsen eläinhahmo. Muut lapset keskittyivät arvaamaan eläintä, ja keskittyivät kuuntelemaan toisiaan. Lapset keskittyivät kuuntelemaan paremmin ohjeita, kun heidät ”maadoitti” maahan. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjeitten ajaksi lapset istuvat maassa, mielellään ringissä, niin kaikki pysyvät paikoillaan, eivätkä lähde juoksemaan ympäri tilaa.

9 POHDINTA

Draamalliset työpajat ja satuhetket toimivat kokonaisuutena hyvin. Päiväkoti ja lapset antoivat paljon positiivista palautetta toiminnasta. Yhteyshenkilöni mielestä erityisesti lapsille tämänkaltaisesta toiminnasta jää hyvät muistot, kun perinteinen arkirutiini päiväkodissa rikkoontuu.

Toiminnallinen ajanjakso olisi voinut olla pidempi, jotta tulokset tulisivat paremmin näkyviin. Viikon aikana lapset vielä opettelevat uutta työskentelymuotoa, joka vie aikaa muulta toiminnalta. Kuitenkin jo viikossa kävi ilmi, että satuhetkistä ja draamatyöpajoista oli hyötyä lapsen keskittymiselle ja sitä myötä kuuntelemiselle, vuoron odottamiselle sekä oman puheenvuoron käyttämiselle. Jos tämänkaltaisen toiminta olisi jatkuvaa, esimerkiksi yhden kerran viikossa vuoden ajan, voisivat tulokset olla hyvin paljon näkyvämpiä. Uskon, että lasten vuorovaikutustaidot kehittyisivät, kun toiminta olisi pitkäkestoista. Tällöin toiminta myös tulisi tutuksi lapsille ja osaksi heidän normaalia päiväkotielämää, eikä vain viikon kestäväenä ajanjaksona.

Jos tekisin samanlaisia satuhetkiä ja draamapajoja uudestaan, en edes yrittäisi työskennellä kerralla yli kuuden lapsen kanssa. Viimeinen kerta osoitti, että toiminta ison ryhmän kanssa ei aja asiaansa: lapset turhautuvat ja ilmaisevat sen metelillä ja riehaantumisella. Ja vaikka toiminnallani halusin tuoda esille, että jokainen saa lapsi puheenvuoron, uudestaan tehdessä yrittäisin huomioida vieläkin enemmän jokaisen lapsen. Helposti hiljaisemmat lapset jäivät vilkkaampien ja puheliampien jalkoihin, koska he vaativat enemmän huomiota kuin hiljaisemmat. Näin en haluaisi asian olevan, vaan haluaisin, että jokaisella olisi mahdollisuus ilmaista itseään. Vaikka yhteyshenkilöni palautteessa sanoi, että olin hyvä ryhmänohjaaja, puhuin selkeällä äänellä ja otin kaikki lapset tasapuolisesti huomioon, itse video-materiaalia katsoessani, olisin toivonut ottavani vielä paremmin jokaisen huomioon. Lasten kanssa työskennellä saisi olla muutama lisäsilmä ja -käsi, että kaiken tulisi huomaamaan.

Jos satuhetkiä ja draamallisia työpajoja olisi päiväkodeissa viikoittain, suunnittelisin monipuolisempaa toimintaa ja rikkoisin tässä esittelemääni kaavaa. Toiminnallisella viikolla kaava oli aina sama; ensin satu, jonka jälkeen toiminta. Käytin tätä

mallia, koska se oli kaikista selvin toteuttaa siinä tilassa. Muussa tapauksessa satu voisi tulla pätkittäin. Tällä tarkoitan, että ensin lapset kuuntelisivat satua, joka keskeytetään toiminnan ajaksi, jonka jälkeen taas jatkaisimme satua. Tällöin satu- ja draamahetki olisi eläväisempi, ikään kuin seikkailu.

Olen iloinen siitä, että onnistuin työskennellessäni 5-vuotiaiden lasten kanssa. Jotkut lapset testasivat minua seurantaviikon aikana, ja yrittivät ”pomottaa” minua. Kuitenkin sain luotua lapsiin käsityksen, että minä olen aikuinen, jota tulee totella, mutta en kuitenkaan ollut samanlainen aikuinen kuin lastentarhanopettajat. Esimerkiksi lapset halusivat, että minäkin esitän heidän mukanaan sudenroolia tai osallistun tekemiseen, heidän vertaisinaan. Tämä tuntui minusta hyvältä ja olin mielestäni saavuttanut oikeanlaisen aseman päiväkodissa teatteri-ilmaisun ohjaajana: lapset rentoutuivat seurassani tekemään draamallisia harjoitteita, mutta pitivät minua kuitenkin auktoriteettina. Joustin myös tekemissäni suunnitelmissa ja myönsin, etteivät valmiit suunnitelmani olleet aina käytettäviä. Erityisesti minua harmittaa, että työpajat eivät olleet esteettisesti niin suuria kokemuksia, kuin alkuperäisissä suunnitelmissa kuvittelin. Tila ja aika laittoivat esteet sille, etten voinut luoda esimerkiksi kankailla toista maailmaa työskentelytilaan, joka olisi edesauttanut draamaan eläytymistä.

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen toimintaani. Se osoitti, että draamalliset menetelmät ja sadut ovat hyvät työkalut 5-vuotiaiden kanssa toimiessa. Tästä olisi hyvä jatkaa pitkäkestoisempaan työskentelyyn päiväkotimaailmassa.

LÄHTEET

Airaksinen Raija & Okkonen Seija. 2006. Teatteria tenaville – Lapsi teatterin kokijana. Helsinki. Tammi.

Grimm. 1970. Grimmin Satukirja. 2. Porvoo. WSOY.

Haavio Martti. 1981. Iloinen eläinkirja – eli kaksitoista viisasta mestaria. 11. Porvoo. WSOY.

Jantunen Timo. 2007. Satu kasvattaa – Topeliuksen sadut ja kasvatuserittely. Juva. PS-kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Tietokulma, kasvu ja kehitys, 5-6-vuotias. Saatavilla:

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/. Luettu 28.3.2011

Nahkurin päiväkotitoiminta. Toiminta-ajatus. Saatavilla:

https://www.kokkola.fi/perusturva/paivahoito/paivakodit/nahkurin_paivakoti/fi_FI/toiminta-ajatus/. Luettu: 3.2.2011

Ojala Mikko. 1984. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. 4. uudistettu painos. Helsinki. Kirjayhtymä.

Ojanen S. Lappalainen I. Kurenniemi M. 1980. Sadun avara maailma – Sadut varhaiskasvatuksen tukena. Keuruu. Otava.

Perheen aika: Lue mulle kirja!. 2010. Radio-ohjelma, haastattelija Lundberg T., haastateltavana Kanerva A, Pro lastenkirjallisuus ja Lukander, S., vt. johtaja, Tammi Oppimateriaalit. Saatavilla: <http://areena.yle.fi/audio/1519844>. Kuunneltu 21.3.2011

Pätäri-Rannila, T., Varjus, P., Rinneaho, A. & Sinivuori, T. 2005. Draamakasvatuksen käsikirja koululaisten iltapäivätoimintaan. Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu, Ohjaustoiminnan koulutusohjelma. FIDEA – Suomen draama- ja teatteriopetuksen liitto.

Wilson Michael. 2006. (Foreword by Jack Zipas.) Storytelling and theatre - Contemporary storytellers and their art. Hampshire ja New York. Palgrave macmillan.

Ylönen Hilkka. 1998. Väitöskirja. Taikahattu ja hopeakengät sadun maailmaa – Lapsi päiväkodissa sadun kuulijana, näkijänä ja kokijana. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

LIITTEET

LIITE 1

SAMMAKKO JA JÄNIS

Nytpä kerrotaan sammakosta oikein aikamoinen juttu. Kun oli Sammakko sel-lainen, möhömaha ja lättäposki, ja sen nimi oli Löttöturpa, ja se kutsui kaikki eläi-met pitoihin Likolammen likaiselle saarelle, mutta Jänis Vääräsilmaa se ei kutsu-nut, ja se oli paha se. Kun nyt Sirkka Vipusääri ja Leppäkerttu Neulasilmä ja Mehi-läinen Pilkkaturkki ja Onkiliero ja kaikki muut eläimet lähtivät kulkemaan Likolam-men likaiselle saarelle, he kolkuttivat Jänis Vääräsilman tuvan ovelle ja sanoivat, että: ”Lähde nyt mukaan Sammakon isoihin pitoihin”, niin se murisi ja sanoi vihai-sesti, ettei sitä ole kutsuttukaan ja ettei se kaloista edes tykkääkään ja veti ovensa kiinni.

Mutta kun sitten Sirkka ja Leppäkerttu ja Mehiläinen ja kaikki muut eläimet py-häpuvuissaan istuivat Likolammen likaisella saarella suuren juhlapöydän ääressä ja söivät maiskuttelivat, aukaisi Jänis Vääräsilma tupansa ovea ja nuuhkaisi, ja se tunsu hyvän hajun; ja sitten se ei enää voinut pidättäytyä: se loikki ja hyppeli ja tuli Likolammen likaiselle saarelle. Ja sielläkös juuri Sammakko kanteli pöytään pais-tettuja särkiä ja lahnoja ja kaikenlaisia hyviä kaloja, ja kylläpä ne tuoksuivat hyväl-tä, sillä ne oli paistettu seitsemällä pienellä tulella, ja siksipä ne haisivat niin hyväl-tä.

Silloinpas Jänis Vääräsilma alkoi puputtaa ja suputtaa ja huutaa ja kiljua vallan hirveällä äänellä ja kaikki eläimet pelästyivät ja juoksivat pakoon, ja Sammakko hyppäsi Likolampeen, niin että molskahti.

Ja Jänis Vääräsilma nauroi ja istui yksinänsä juhlapöydän ääreen ja söi kaikki kalat.

Mutta Sammakko katseli vallan rauhallisesti Likolammesta ja sanoi: ”Joka vii-meksi nauraa, se parhaiten nauraa”.

Ja Sammakko paistoi taas kaloja seitsemällä pienellä tulella ja kutsui taas kaikki eläimet pitoihin, mutta Jänis Vääräsilmaa ei kutsunut. Ja Jänis Vääräsilma tunsu taas hyvän hajun ja tuli Likolammen likaiselle saarelle ja alkoi puputtaa ja suputtaa ja huutaa ja kiljua aivan niin kuin ennen, ja kaikki eläimet säikähtivät aivan niin

kuin ennen ja juoksivat karkuun aivan niin kuin ennen. Ja Jänis Vääräsilmä hyppäsi pöydälle –

mutta annas olla! Nytpä olikin Sammakko tehnyt pöydän lehdistä ja oksista veden pinnalle, ja hupsis, kun Jänis Vääräsilmä hyppäsi pöydälle, pöytä upposi ja Jänis Vääräsilmä putoisi likaiseen Likolampeen. Se pudisteli ja räpisteli ja oli aivan märkä ja likainen – hyi olkoon, kuinka likainen se oli ja märkä!

Ja Sammakko Löttöturpa nauroi Likolammen likaisella saarella ja sanoi tällä lailla näin:

”Jänis-kuomaseni, kuulepas, mitä minä sinulle sanin. Ole sinä vain herra maalla, minä olen herra vedessä”.

Ja sitten se loikkasi veteen ja Jänis Vääräsilmä kömpi likaisesta Likolammesta.

Niin se on, ei auttanut itku markkinoilla.

LIITE 2

SUSI JA SEITSEMÄN PIENTÄ KILIÄ

Olipa kerran vanha vuohi, jolla oli seitsemän pientä kiliä. Se rakasti niitä niin kuin ainakin äiti lapsiaan. Kerran se oli lähdössä metsään ruuan hakuun, silloin se huusi kaikki seitsemän luokseen ja sanoi:

- Rakkaat lapset, minä lähden tästä metsään. Varokaa sutta! Jos se pääsee sisään, se syö teidät jokaisen nahkoineen päivineen. Se lurjus tekeytyy usein toiseksi, mutta karkeasta äänestä ja mustista jaloista tunnette sen heti.

- Rakas äiti, kyllä me olemme varuillamme, lähde vain huoletta, sanoivat pikku kilit.

Silloin vuohivanhus määkäsi ja lähti rauhassa omille teilleen. Ei kestänyt kauan, kun joku koputti oveen ja huusi:

- Avatkaa, rakkaat lapset! Täällä on äiti ja jokainen teistä saa tuliaisia!

Mutta kilit kuulivat karkeasta äänestä, että huutaja oli susi.

- Emmepä avaakaan, ne huusivat. – Et sinä ole äitimme; äidillä on lempeä ja suloinen ääni, mutta sinun äänesi on karkea. Sinä olet susi!

Silloin susi meni rihkamakauppiaan luo, osti suuren palan liitua ja söi sen saadakseen äänensä kirkkaaksi. Sitten se tuli takaisin, koputti ja huusi:

- Avatkaa rakkaat lapset! Täällä on äiti, ja jokainen teistä saa tuliaisia. Mutta susi oli pannut mustan käpälänsä ikkunalaudalle. Lapset näkivät sen ja vastasivat.

- Emmepä avaakaan! Ei äidillä ole mustat jalat. Susi sinä olet!

Silloin susi juoksi leipurin luokse ja sanoi:

- Minä olen satuttanut jalkani. Voitele se taikinalla!

Ja kun leipuri oli sivellyt jalkaan taikinaa, susi juoksi myllärin luo ja sanoi:

- Sirota valkoista jauhoa käpälälleni!

Mylläri arvasi suden aikovan pettää jotakuta eikä suostunut. Mutta susi uhkasi: - Jollet tee mitä käsken, syön sinut suuhuni!

Silloin mylläri pelästyi ja ripotteli suden käpälän valkoiseksi.

Nyt susi lurjus juoksi kolmannen kerran ovelle, koputti ja sanoi:

- Avatkaahan, lapsukaiset! Äiti täällä tulee kotiin ja tuo metsästä jokaiselle hiukan tuliaisia.

Pikkukilit huusivat: - Näytä meille käpäläsi! Siitä tiedämme, oletko varmasti äitiekultamme!

Susi pani valkoisen käpälänsä ikkunalaudalle. Silloin kilit luulivat sitä vuohiäidiksi ja avasivat oven. Mutta sisään ryntäsikin susi!

Kilit säikähtivät ja koettivat piiloutua. Yksi juoksi pöydän alle, toinen vuoteeseen, kolmas uuniin, neljäs keittiöön, viides kaappiin, kuudes pesuvadin alle ja seitsemäs kellokaappiin. Mutta susi löysi ne eikä kursaillut kauan. Se hotkaisi kitaansa toisen toisensa jälkeen. Vain nuorinta, joka oli kellokaapissa, se ei löytänyt. Kylläisenä ahmatti sitten pötki tiehensä, paneutui puun alle vihreälle niitylle ja alkoi kuorsata.

Vähän sen jälkeen vuohiäiti palasi kotiin metsästä. Voi, mikä näky sitä odotti! Ovi oli selkosen selällään, pöytä, tuolit ja penkit kumossa, pesuvati sirpaleina, tyynty ja peite lattialla! Se etsi lapsiaan, mutta ei löytänyt niitä mistään. Se huusi niitä nimeltä toista toisen jälkeen, mutta yksikään ei vastannut. Kun se vidoin ehti nuorimpaan, huusi hento ääni:

- Rakas äiti, minä olen kellokaapissa!

Vuohi päästi sen ulos, ja pikku kili kertoi, että susi oli syönyt kaikki muut. Saatataa arvata, kuinka vuohi itki lapsiraukkojaan!

Se lähti vaikeroiden ulos ja pieni kili juoksi jäljessä. Kun ne tulivat niitylle, susi kuorsasi yhä puun alla niin että oksat tärisivät. Vuohi katseli sitä joka puolelta ja huomasi, että jokin liikkui ja sätkytteli sen täysinäisessä vatsassa. – Voi voi, se tuumi, olisivatko lapsiraukkani vielä elossa?

Pikku kilin täytyi juosta kotiin noutamaan saksia, neulaa ja lankaa. Sitten vuohi alkoi leikata hirviön mahaa auki, ja siinä samassa jo yksi pikkukili pisti päänsä esiin. Eikä aikaakaan, kun kaikki kuusi hyppäsivät toinen toisensa jälkeen nurmikolle. Ne olivat kaikki terveitä ja ehjiä, sillä ilkimys oli ahneuksissaan nielaissut ne kokonaisina. Voi sitä iloa! Pikku kilit hyväilivät rakasta äitiään ja hyppelivät hulluina riemusta.

Mutta vuohiemo sanoi:

- Menkääpä etsimään mukulakiviä! Täytetään niillä tuon ilkiön vatsa sillä aikaa kun se nukkuu.

Kaikki pikku kilit lähtivät kiireimmän kaupalla raahaamaan paikalle kiviä ja pistivät niitä pedon mahaan niin paljon kuin saivat mahtumaan. Äitivuohi ompeli vatsan nopeasti kiinni, niin ettei susi huomannut mitään eikä liikahtanut kertaakaan.

Nukuttuaan vihdoin kyllikseen, susi nousi, ja vatsassa olevien kivien takia sillä oli kova jano. Niinpä se aikoi mennä kaivolle juomaan. Mutta kun se lähti kävelemään, kivet iskivät kolisten vastakkain sen vatsassa.

Silloin se huusi:

Kilisee kolisee

vatsassain.

Luulin pikku vuohien hyppelevän siellä,

mutta olen, onneton, tainnutkin niellä

kiviä vain!

Kun susi tuli kaivolle ja kyyristyi partaan yli juomaan, painoivat raskaat kivet sen kaivoon, ja sinne se hukkui. Mutta kun pikku kilit näkivät sen häviävän kaivoon, ne hyppelivät paikalle ja huusivat.

- Susi kuollut on! Susi kuollut on! Ja ne tanssivat äitinsä kanssa ilosta kaivon ympärillä.

LIITE 3

KOLME PIENTÄ PUKKIA

Olipa kerran kolme pukkia, ja niiden kaikkien nimi oli Mikko. Ne päättivät mennä vihreälle niitylle syömään vatsansa täyteen. Mutta olipa tiellä joki ja joen yli kulki silta; ja sillan alla asui hirmuinen peikko. Sen silmät olivat suuret kuin lautanen ja sen nenä oli pitkä kuin kirvesvarsi.

Ensimmäiseksi meni pikkuinen Pukki-Mikko eli sillan. *Kop-kop-kop, kop-kop-kop*, sanoi silta.

”Kuka tipsuttaa sillallani?” kysyi Peikko.

”Minä vain, minä vain, minä pikkuinen Pukki-Mikko”, sanoi pukki. ”Minä menen vihreälle niitylle syömään vatsani täyteen.”

”Minä tulen ja otan sinut kiinni”, huusi Peikko.

”Älä viitsi, minä olen niin pikkuinen”, sanoi pukki. ”Odotapas, niin tulee suurempi pukki.”

”No katsotaanpas”, sanoi peikko.

Hetken kuluttua meni suurempi Pukki-Mikko yli sillan. *Kop-kop-kop, kop-kop-kop*, sanoi silta.

”Kuka tapsuttaa sillallani?” kysyi Peikko.

”Minä vain, minä vain, suurempi Pukki-Mikko. Minä menen vihreälle niitylle syömään vatsani täyteen”, sanoi pukki.

”Minä tulen ja otan sinut kiinni”, huusi Peikko.

”Älä viitsi, minä olen niin pikkuinen”, sanoi pukki. ”Odotapas, niin tulee suurempi pukki.”

”No katsotaanpas”, sanoi Peikko.

Hetken kuluttua meni suuri Pukki-Mikko yli sillan. *KOP-KOP-KOP, KOP-KOP-KOP*, sanoi silta. Se oli niin raskas, että silta horjui ja paukkui, kun se astui.

”Kuka topsuttaa sillallani?” kysyi Peikko.

”Hui-hai, minäpä, minä suuri Pukki-Mikko”, huusi pukki.

”Minä tulen ja otan sinut kiinni”, sanoi peikko.

”Hui-hai”, sanoi Pukki-Mikko. ”Tulepas vain, niin minä pusken ja puren ja potkaisen.” Ja siinä samassa se hyökkäsi pahan Peikon kimppuun ja puski ja puri ja potkasi ja heitti sen pahan Peikon koskeen. Sinne se meni se hirmuinen Peikko pöröinen pää edellä, ja kohta siitä ei näkynyt kuin hännänpää. Eikä Pukki-Mikkojen

tarvinnut enää koskaan pelätä sitä, ja ne uskalsivat rauhassa kävellä sillan yli edestakaisin koska vain halusivat.

Ja suuri Pukki-Mikko meni kauas vihreälle niitylle ja söi kasteheiniä ja apiloita ja joi kirkasta kastetta ja leikki muiden Pukki-Mikkojen kanssa aina auringon laskuun asti.

LIITE 4

SAMMAKKO JA JÄNIS

Aihe: Ystävyys ja riidat

- Draamasopimus
 - Mitä tulemme tekemään: Satu ja paja
 - Tämä on minun koulujuttu, joten haluan, että lapset ovat mukana reippaina
 - Onko selvä kaikille?
- Satumaahan – laulu
 - Kaikki pajat alkoivat tällä laululeikillä
 - Ringissä lauletaan ”*Tanssimme satumaahan, satumaahan, satumaahan. Tanssimme satumaahan, satu-satumaahan*”, jonka jälkeen muutetaan toimintaa esim. Tanssitaan satumaahan kädet toisten polvissa tai Tanssitaan satumaahan kädet toisten olkapäillä
 - Herätteli toimintaan ja siirtyminen sadun maailmaan
- Sadun lukeminen ringissä & keskustelu
 - Ketä sadussa oli?
 - Mitä sadussa tapahtui?
 - Ketkä sadussa olivat ystäviä?/ Ketkä ei?
 - Kuka sadussa teki väärin?
- Oma eläinhahmo
 - Miettikää itsellenne joku eläinhahmo, ei kerrota sitä vielä muille
 - Kaikki kokeilevat omassa tilassa hahmoaan; miten se liikkuu ja äänтелеe
 - Ringissä esitetään muille oma hahmo ja muut arvaavat, mikä se on
 - Kokeillaan hahmoja yhtä aikaa, jonka jälkeen ravistetaan se pois
- Lahjan antaminen sammakolle
 - Jokainen saa miettiä, minkä lahjan antaisi sammakolle, ei kerrota sitä muille
 - Jokainen vuorollaan näyttää kuinka iso ja painava lahja on
 - Annetaan ne sammakolle ja kerrotaan, mikä lahja on
- Keskustelu
 - Miksi jänis ei ole juhlissa?
 - Miksi sammakko ei kutsunut jänistä juhliinsa?
 - Miksi jänis halusi pilata sammakon juhlat?

- Kirje jänikselle
 - Neuvoja jänikselle, kuinka sammakko ja jänis voisivat olla kavereita
 - Mitä jäniksen pitäisi tehdä, että saisi kutsun sammakon juhliin?
 - Miten kirje aloitetaan ja lopetetaan?
 - Kirjeen lukeminen jänikselle
 - Jänis tekee kaiken mitä kirjeissä neuvotaan, ja mietitään kutsuuko sammakko jäniksen seuraaviin juhliinsa
- Juhlat
 - Lapset ottavat oman eläinhahmonsa ja ovat sammakon juhlissa
 - Tanssitaan kappale eläinhahmossa
- Lopetus
 - Ringissä taputukset itselle ja muille
 - Jokainen saa kertoa, mistä piti ja mistä ei pitänyt satuhetkessä ja pajassa

LIITE 5

SUSI JA SEITSEMÄN PIENTÄ KILIÄ

Aihe: Asioiden tekeminen ilman vanhempia

- Draamasopimus ja Satumaahan- laulu
- Sadun lukeminen ja keskustelu
 - Ketä sadussa oli?
 - Mitä sadussa tapahtui?
 - Kilit jäivät yksin kotiin, onko joku ollut myös yksin kotona?
 - Onko joku ollut käymässä/yötä jossakin, missä vanhemmat eivät ole?
 - Miltä se on tuntunut?
- Keskustelu
 - Onko kukaan leikkinyt piilosta?
 - Jokainen saa miettiä ja kertoa muille, mikä on paras piilopaikka kotona
- Susi-kili-piilonen
 - Yksi kerrallaan susi ja muut kilejä
 - Harjoitellaan suden ja pikku kilien liikkumista ja ääntä
 - Susi menee oven taakse, kilit leikkivät sisällä
 - Kun susi koputtaa, laskee hän hitaasti kymmeneen, jonka aikana kilit juoksevat piiloon
 - Susi tulee sisälle ja etsii kilit, muttei syö niitä
- Keskustelu
 - Jokainen saa miettiä, mitä itse tekisivät, jos susi koputtaisi omaan oveen, silloin kun vanhemmat eivät ole kotona ja kertovat sen muille
- Susi tulee
 - Kilit leikkivät sisällä ja kun susi (tässä tapauksessa ohjaaja) koputtaa oveen ja huutaa "Susi tulee" keksivät kilit yhdessä, kuinka estää suden pääseminen sisään
 - Susi koettaa tulla sisälle monta kertaa, mutta aina se estetään erilaisella keinolla
- Lopetus
 - Ringissä taputukset itselle
 - Jokainen saa sanoa mistä piti ja mistä ei

LIITE 6

KOLME PIENTÄ PUKKIA

Aihe: Pelot ja asiat, jotka tekevät iloiseksi

- Draamasopimus ja Satumaahan- laulu
- Sadun lukeminen ja keskustelu
 - Ketä sadussa oli?
 - Mitä sadussa tapahtui?
 - Mitä Pikku-Pukki, Keski-Pukki, Iso-Pukki ja Peikko pelkäävät?
 - Mikä Pikku-Pukin, Keski-Pukin, Iso-Pukin ja Peikon tekee iloiseksi?
- Kolme pientä pukkia- laululeikki

Pikku-pukki Bää-bää kipitteli sillalla. Sen syödä uhkas peikko, mut pukki sanoi näin: Älä ota minua, ota pukki seuraava, ota Keski-pukki, tukeva kuin tukki.

Keski-pukki Bää-bää kolisteli sillalla. Sen syödä uhkas peikko, vaan pukki sanoi näin: Älä ota minua, ota pukki seuraava, ota Iso-pukki, tukeva kuin tukki.

Iso-pukki Bää-bää tömisteli sillalla. Sen syödä uhkas peikko, vaan pukki sanoi näin: En mä pelkää sinua, vaikka uhkaat minua. Olen Iso-pukki, tukeva kuin tukki.

Iso-pukki Bää-bää työnsi peikon jokehen ja iloisena kulki yli sillan sen. Pukit ovat pellossa, syövät siellä ruohoa. Nyt tää laulu loppu, kotiin tuli hoppu.

- Ringissä
- Opetellaan jokaisen säkeistön liikkeet
- Mennään laululeikki laulaen ja liikkeitten kanssa läpi
- Keskustelu:
 - Jokainen miettii yhden asian mitä pelkää ja mikä tekee iloiseksi
 - Jokainen saa omalla vuorollaan kertoa pelkonsa ja asian joka tekee iloiseksi
- Piirtäminen
 - Piirretään omalle paperille asia mikä pelottaa ja mikä tekee iloiseksi
 - Esitetään vuorollaan piirustukset kaikille
- Lopetus
 - Taputukset itselle
 - Jokainen saa sanoa, mikä oli kivaa ja mikä ei

LIITE 7

Opettajan palaute

Oliko satuhetkistä hyötyä lapsille? Jos oli, millaista?

- Satuhetkistä oli paljon hyötyä lapsille. Sadut antavat lapsille mahdollisuuden eläytyä erilaisiin tilanteisiin ja hänellä saattoi olla omakohtaisia kokemuksia, joista voi kertoa.

Mitä lapset mielestäsi oppivat satuhetkistä?

- Satuhetken aikana harjoitellaan kuuntelemista, keskittymistä ja keskustelua. Sadut kehittävät mielikuvitusta ja sanavarastoa. Keskustelussa sadusta selvitettiin, miten olisi hyvä toimia.

Sopivatko suunnittelemani satuhetket 5-vuotiaille lapsille?

- Satuhetken sopivat hyvin tämän ikäisille.

Oliko satuhetkistä hyötyä sinulle/ muille lastentarhanopettajille?

- Se antoi vinkkejä siitä, miten satu ja draama voi yhdistää. Draamaa tulee käytettyä liian vähän. Satuhetken aikana minulla oli mahdollisuus tehdä havaintoja lapsista.

Mikä satuhetkissä toimi hyvin?

- Sadun ja draaman yhdistäminen. Leikit tuottivat lapsille iloa ja jännitystä.

Mikä satuhetkissä ei toiminut?

- Viimeisenä päivänä ryhmä oli ehkä liian iso. He joutuivat odottamaan omaa vuoroaan liian pitkään ja tulivat levottomiksi.

Miten onnistuin ryhmänohjaajana?

- Sinä onnistuit hyvin. Puhuit kuuluvalla äänellä. Otit tasapuolisesti lapsia huomioon.

Miten voisin parantaa ohjaamistani 5-vuotiaiden kanssa?

-

Olisiko tämänkaltaiset satuhetket mahdollisia ottaa tavaksi päiväkodissa?

- Kyllä.

Olisiko päiväkodissa työnsarkaa teatteri-ilmaisun ohjaajalle?

- Kyllä

Muuta sanottavaa? (Risuja/ruusuja?)

- Hyvää jatkoa!